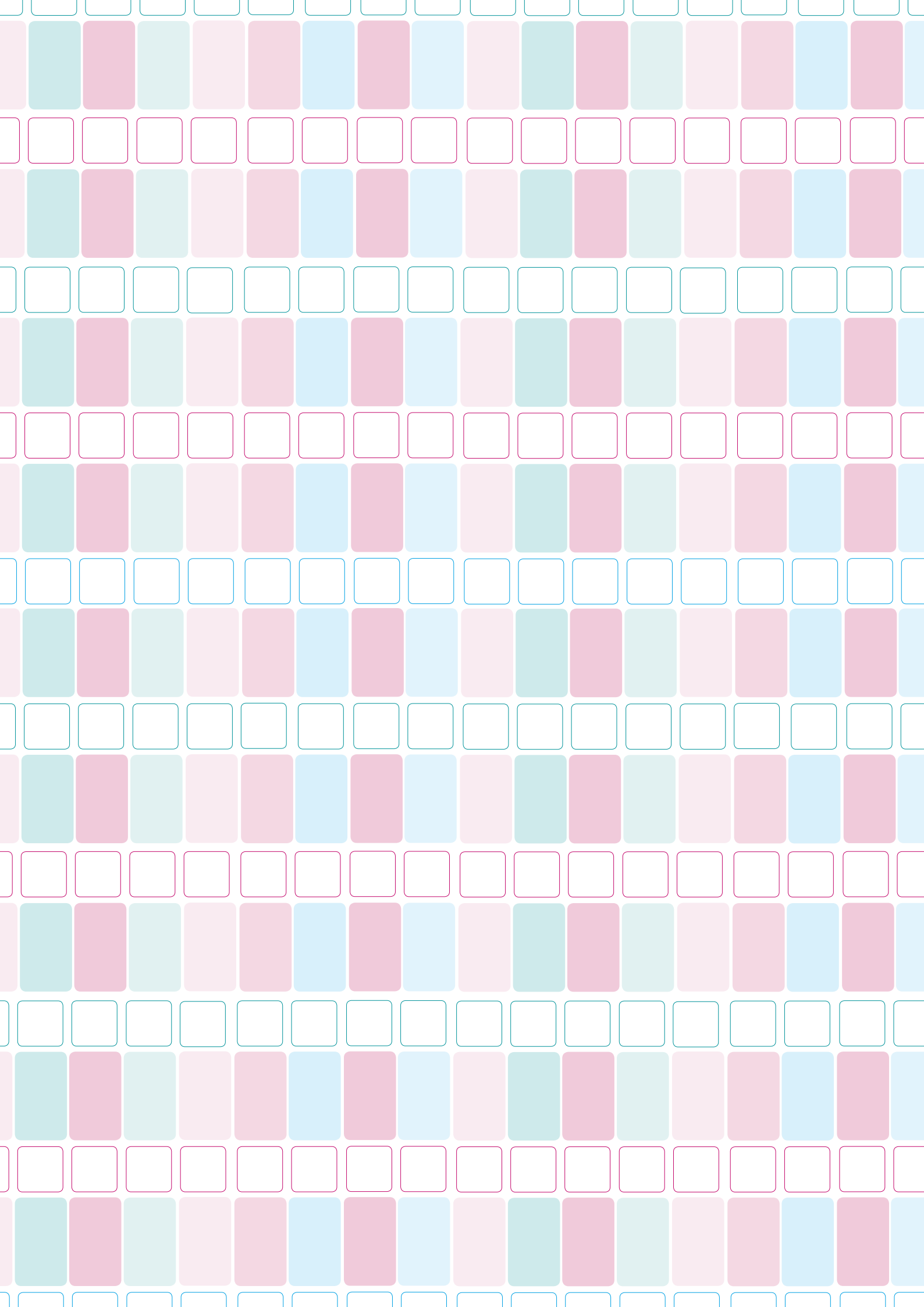

Ekologiska Lantbrukarnas Marknads- rapport 2020

Del 1 av 2.

Prognoser för 2020 och utblick Europa.

Ekobondens marknad:

Ett vidgat perspektiv!

Denna rapport har tagits fram inom ramen för *Ekobondens Marknad*, en ny verksamhetsgren under utveckling inom Ekologiska Lantbrukarna. Under 2018 till 2020 har arbetet stöd från Jordbruksverkets medel som delas ut för att regeringens inriktningsmål för ekologisk produktion ska uppnås. Därefter kommer verksamheten att bli en ordinarie del av Ekologiska Lantbrukarnas verksamhet.

Förutom rapporter av det här slaget utvecklas också *prisgallupar* där ekobönder anonymt delar med sig av sina uppnådda priser för olika produkter på marknaden. Resultatet presenteras som genomsnitt och ger en trygghet och vägledning vid förhandlingar mellan köpare och säljare. Ekologiska Lantbrukarna utvecklar också appen Ekoförmedlingen vars syfte bland annat är att underlätta ekolantbrukarnas mellangårdshandel.

En del av Ekologiska Lantbrukarnas marknadsarbete är också att profilera den svenska ekologiska maten. Det sker i samarbete med ett parallellt projekt lett av Organic Sweden, som i bred samverkan med marknadens aktörer skapar kampanjmånaden för ekomat; EKO-september.

Denna marknadsrapport har skrivits av lantbruksökonom *Lars Jonasson* och lantbruksjournalisten och konsulten *Niclas Åkeson*. Författarna ansvarar ensamma för innehållet i rapporten.

Sammanfattning	4
1. Svensk ekomarknad 2020	6
2. Ekomaten i ett Europeiskt perspektiv	17
3. Ekosektorn utanför Europa	31
4. Fördjupning: Tyskland – världens näst största ekomarknad	41

Prognosen: Ökad produktion och möjlighet till export.

Inom projektet Ekobondens marknad tar vi med denna rapport nya steg för att ge en välgrundad bild av risker och möjligheter för Sveriges drygt 5 000 ekologiska lantbrukare. När detta skrivs, i slutet av november 2019, känns marknaden för ekologisk mat mera osäker än den gjorde för fyra år sedan. Då, 2015, ökade försäljningen starkt och framtidstron var grundmurad. Både livsmedelsindustrin och de stora dagligvarukedjorna lanserade nya produkter och efterfrågade mera råvaror. De senaste två åren har försäljningstillväxten stannat av för flera ekosegment och minskat för några, däribland den för det ekolantbruket så viktiga mjölken. Frågan är om det som nu händer på den svenska livsmedelsmarknaden är ett trendbrott eller en liknande tillväxtplatå som ekomarknaden upplevt tidigare. Då har tillväxten tagit en paus och efter några år, när det har blivit en bättre balans mellan utbud och efterfrågan, fortsatt igen.

I den här rapporten presenteras en prognos för utbudet av ekologiska råvaror från svenska gårdar 2020. Vi ger också en bild av den ekologiska produktionen och konsumtionen i Europa och världen. Detta är viktiga pusselbitar för att bedöma fram-

”Den ekologiska arealen i Sverige fortsätter att öka något även under 2020, men minskar troligen under 2021”

tidsutsikterna för de svenska ekologiska lantbruket. Prognoserna visar att den kraftiga tillväxten i svensk ekologisk produktion som har pågått sedan 2016 är på väg att avta. Den ekologiska arealen i Sverige bedöms fortsätta att öka något även under 2020, men minskar troligen under 2021. Den förväntade utvecklingen är delvis en reaktion på att den svenska ekomarknaden har bromsat in. Det sammanfaller med att många ekogårdars femåriga åtagande för miljöstöd för ekologisk produktion löper ut under 2019 vilket gör det möjligt att sluta med ekologisk produktion och gå över till konventionell. Samtidigt bidrar osäkerheten om villkoren för den ekologiska produktionen i det nya landsbygdsprogrammet (som ännu inte är beslutat) till att fler tvekar inför att påbörja en omställning till ekologisk produktion.

Sverige är ett av de ledande länderna i världen när det gäller såväl ekologisk produktion som konsumtion. Vi tillhör de länder med störst andel av vår jordbruksmark omställd till ekologisk odling. Detsamma gäller andelen ekologiska livsmedel av vår totala konsumtionen. Sedan många år tillbaka exporterar vi, ofta med god lönsamhet för svenska ekolantbrukare, ekologisk spannmål såväl inom Europa som till andra delar av världen. I den här rapporten har vi tittat närmare på trenderna i ett antal europeiska länder. Det visar sig då att konsumtionen i många länder länge har ökat snabbare än omställningen av de egna ländernas jordbruk. Det har skapat ett underskott på ekologiska råvaror i många europeiska länder, som bedöms kvarstå under lång tid. Tyskland är, efter USA, världens näst största marknad för ekologiska livsmedel med en sammanlagd försäljning i detaljhandeln över 100 miljarder svenska kronor. Samtidigt köper genomsnittstysken ekomat för

Sammanfattning

bara hälften av vad svenska och danska konsumenter gör. Det innebär att den tyska ekomarknaden med stor sannolikhet kommer att fortsätta växa under många år framöver. Samma förhållande gäller för flera andra europeiska länder.

För att ge en översiktlig uppfattning om vilka produkter det råder underskott respektive överskott på i olika länder har vi i den här rapporten gjort en unik analys av befintliga produktions- och konsumtionsdata. Den visar att man i Tyskland importerar stora volymer ekologisk mjölk från bland annat Danmark och Österrike. Den visar också att Tyskland och Schweiz importerar ekologiskt nötkött och att Italien och Storbritannien exporterar nötkött. Samma beräkningar har också gjorts för griskött och spannmål. Sammantaget ger det en

översiktlig bild av affärsmöjligheter för svensk livsmedelsindustri. Vi har just nu gott om ekologisk råvara och det finns stora tillväxtmarknader i vårt närområde. Ett observandum är att Danmark varje år behöver importera ekologisk spannmål till sina många ekologiska djur, samtidigt som man exporterar bland annat ekologisk mjölk och ekologiskt griskött. I Sverige skördar vi de flesta år alla de ekologiska fodergrödor som våra djur behöver och mer därtill (gäller vall och spannmål), men exporterar mycket lite ekologisk mjölk och ekologiskt kött. Det bör rimligen finnas affärsmöjligheter att ta vara på för den svenska förädlingsindustrin.

Rapporten innehåller också en överblick för den som vill veta mer om de globala trenderna för ekologisk produktion och konsumtion. ■

"Vi har just nu gott om ekologisk råvara och det finns stora tillväxtmarknader i vårt närområde. Det bör rimligen finnas affärsmöjligheter att ta vara på för den svenska förädlingsindustrin"

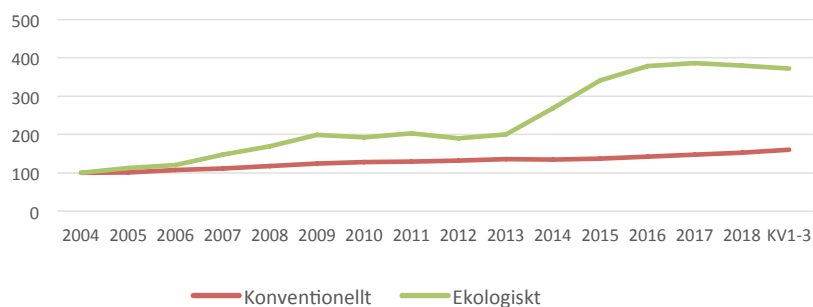
Kapitel 1: Svensk ekomarknad 2020.

Tillväxten på en marknad sker ofta stegvis. Det är svårt att få produktionen och efterfrågan att växa i takt. Det uppstår då obalanser på marknaden som hämmar utvecklingen på olika sätt. Vid underskott hämmas produktutveckling och marknadsföring eftersom det ändå inte finns mer att sälja och vid överskott sjunker priset och därmed lönsamheten för producenterna. Svängningarna blir extra långa tydliga för den ekologiska produktionen eftersom det är en ställtid på två till tre år innan nya produkter kan nå marknaden.

2013 till 2016 kännetecknades av en rekord snabb ökning av försäljningen av svenska ekologiska livsmedel. Det blev brist på marknaden och många

ställde om sin produktion. Den stora ökningen av produktionen kom dock med två till tre års fördröjning och var som störst 2016 och 2017. Då hade redan försäljningen planat ut eftersom det var svårt att få fram tillräckligt med ekologisk livsmedelsråvara. Under 2018 och under första halvåret 2019 har försäljningsvärdet till och med sjunkit svagt. Hade inte den svåra torkan slagit till 2018 skulle produktionen fortsatt öka men nu blev skördarna låga och priserna på foder höga. Det skapade en störning på marknaden som kan få följeeffekter i flera år.

Försäljning i butik av livsmedel som kan produceras i Sverige (Index 2004 = 100)

FIGUR 1. Försäljningsutveckling i dagligvaruhandeln i värde för livsmedel som kan produceras i Sverige, 2004 till 2018. I diagrammet ingår mejeriprodukter, kött, ägg och spannmålsprodukter. Grönsaker ingår inte på grund av brist på data.
Källa: För åren 2004 till 2016 SCB, för 2017 till 2019 Nielsen.

Kapitel 1.1: Nolltillväxt för svensk ekologisk djurhållning.

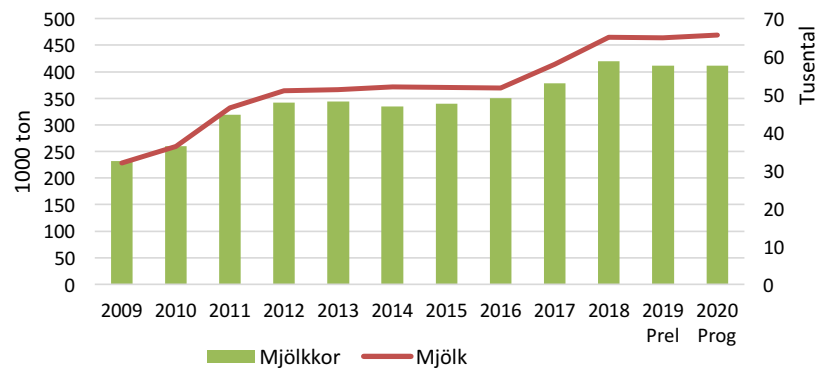
Kombinationen av vikande efterfrågan och och högt pris på foder har medfört pressad lönsamhet i den ekologiska djurhållningen. Tillväxten har stannat av och volymerna börjar vika av nedåt eftersom de producenter som upphör inte ersätts med andra som startar upp. Kycklingen hade ett tydligt volymbortfall redan 2018, gris och lamm verkar ha minskat kraftigt i år. Mjölk och nötkött verkar också ha minskat i år men inte lika kraftigt. Ekologiska Lantbrukarnas prognos är att den svenska ekologiska produktionen av mjölk, nötkött, ägg och kyckling kommer stå still eller fortsätta att minska under 2020 och 2021. Lammproduktionen förväntas däremot kunna börja öka från den nya lägre nivån. En prognos för grisproduktionen är svår att göra bland annat för att uppgifterna om priser på ekogris är bristfälliga.

Enligt Ekologiska Lantbrukarnas preliminära beräkning har antalet mjölkkor min-

skat med 200 djur under 2019. Beräkningen bygger på att invägningen av ekologisk mjölk har minskat med 1 000 ton fram till och med augusti och att avkastningen per ko sannolikt har fortsatt öka. Prognosen för 2020 indikerar att antalet mjölkkor blir oförändrat och att invägningen kan öka svagt. 2021 kan invägningen till och med komma att vika svagt nedåt. Ekologiska Lantbrukarnas prognos för utvecklingen av mjölkproduktionen bygger på prisutvecklingen för ekologisk mjölk och ekologisk fodersäd. Historiskt har det visat sig vara två års fördröjning innan ändrad lönsamhet får genomslag i ändrad volym. (Se diagrammen på följande sidorna.)

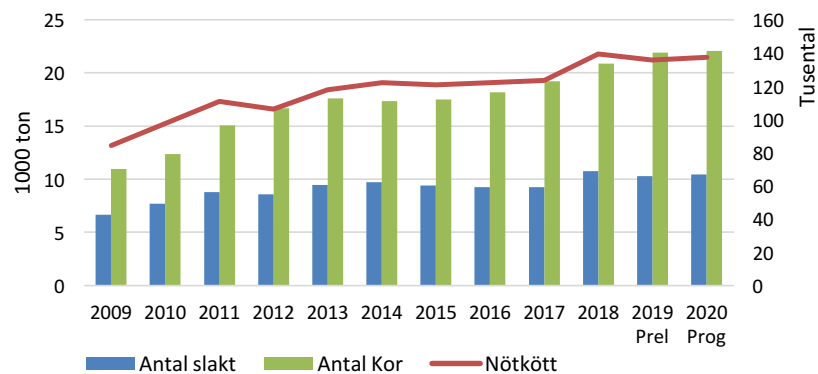
"Kombinationen av vikande efterfrågan och högt pris på foder har medfört pressad lönsamhet i den ekologiska djurhållningen"

Produktion av ekologiskt mjölk och antal djur

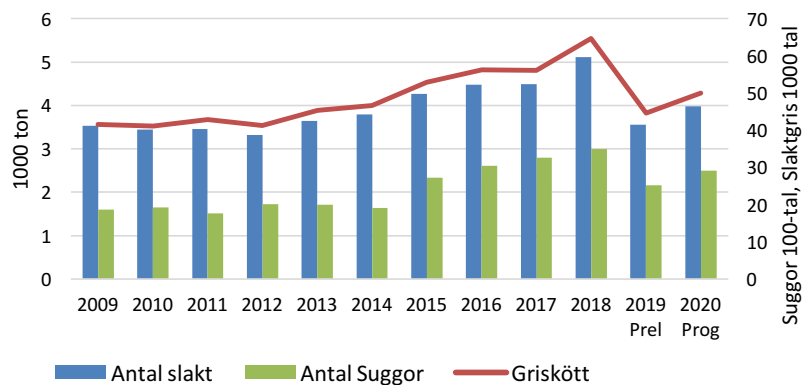
FIGUR 2. Antalet mjölkkor ser ut att ha minska något 2019 och sedan ligga kvar på denna något lägre nivå 2020. Volymen ekomjolk beräknas också minska något 2019 för att sedan öka svagt 2020. Skillnaden i utveckling av antal kor och i producerad mjölk beror på ökad produktion per ko och år. Källor: Jordbruksverket respektive egna prognoser.

Produktion av ekologiskt nötkött och antal djur

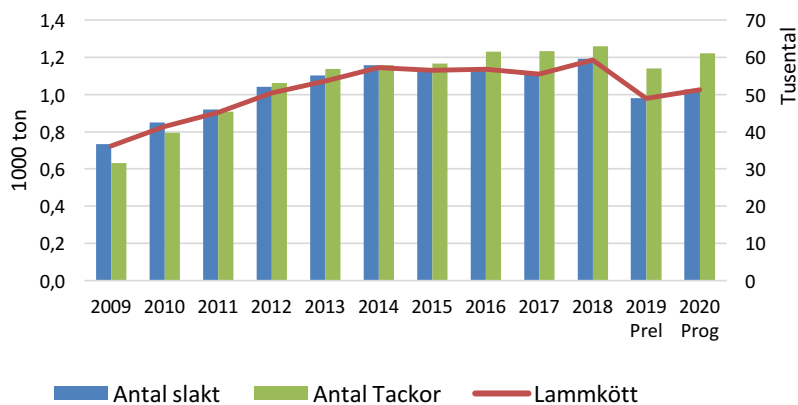
FIGUR 3. Det sammanlagda antalet ekologiska kor (mjölkkor och köttraskor) har troligen ökat 2019 men det förväntas sedan plana ut. Antalet djur som slaktas som ekologiska verkar plana ut redan i år. Slakten är låg i förhållande till antalet ekologiska kor eftersom lönsamheten i att föda upp de ekologiska kalvarna som ekologiska är låg. Källor: Jordbruksverket respektive egna prognoser.

Produktion av ekologiskt griskött och antal djur

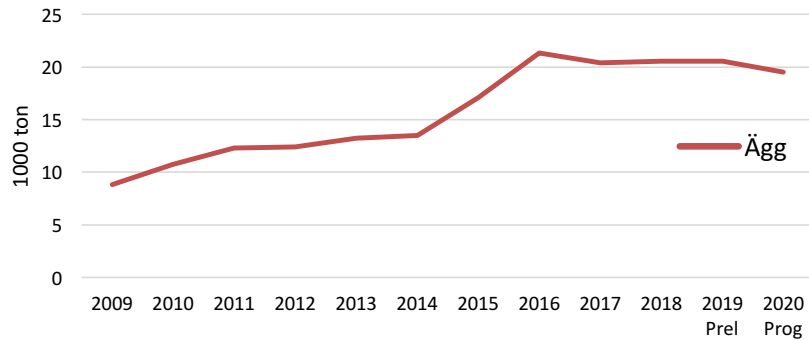
FIGUR 4. Antalet ekologiska sugor har minskat kraftigt 2019 enligt preliminära data från Jordbruksverkets stödansökningar. Prognosen för 2020 är osäker, men en svag ökning från den nya lägre nivån är tänkbar. Produktionen av ekologiskt certifierat griskött förväntas i stort följa antalet ekologiska sugor. Källor: Jordbruksverket respektive egna prognoser.

Produktion av ekologiskt lammkött och antal djur

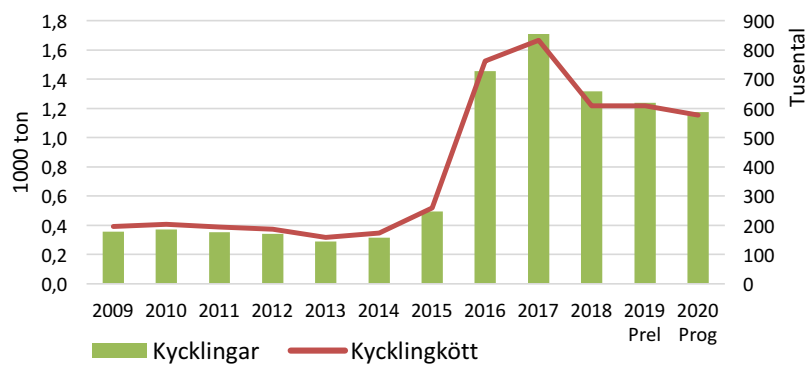
FIGUR 5. Antalet ekologiska tackor har minskat 2019 enligt preliminära data från Jordbruksverkets stödansökningar. Prognosen för 2020 är en svag ökning från den nya lägre nivån. Produktionen av ekologiskt certifierat lammkött förväntas i stort följa antalet ekologiska tackor. Källor: Jordbruksverket respektive egna prognoser.

Produktion av ekologiska ägg

FIGUR 6. Produktionen av ekologiska ägg nådde en toppnivå 2016 men har sedan stabiliserats på en något lägre nivå. Under 2019 beräknas produktionen ligga kvar på samma nivå som 2018. Prognosen för 2020 är en svag nedgång. De preliminära uppgifterna för 2019 bygger på preliminära uppgifter från Jordbruksverkets stödansökningar, prognosen för 2020 beaktar även uppgifter om antalet djur som är under omställning. Källor: Jordbruksverket respektive egna prognoser.

Produktion av ekologiskt kyckling och antal djur

FIGUR 7. Produktionen av ekologisk kyckling är liten. Den ökade dock kraftigt under några år och nådde en toppnivå 2017. Problem med avsättning medförde att volymen minskade 2018. Under 2019 beräknas produktionen ligga kvar på samma nivå som 2018. Prognosen för 2020 är en svag nedgång. De preliminära uppgifterna för 2019 bygger på preliminära uppgifter från Jordbruksverkets stödansökningar, prognosen för 2020 beaktar även uppgifter om antalet djur som är under omställning. Källor: Jordbruksverket respektive egna prognoser.

Kapitel 1.2: Vegetabilieproduktionen planar ut 2020.

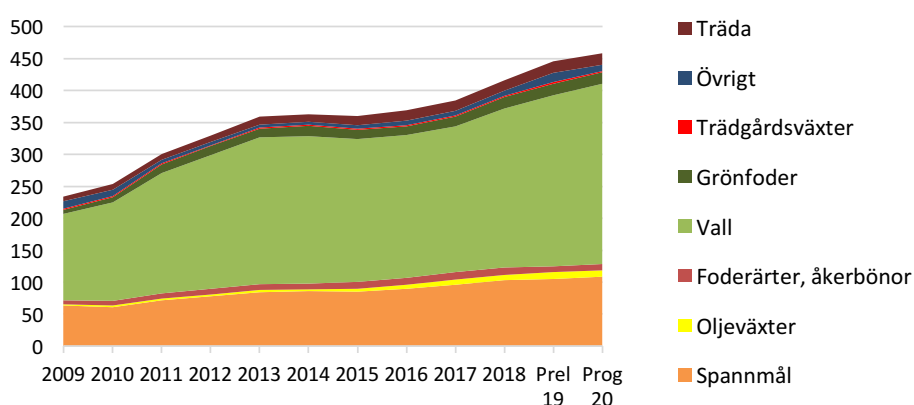
Huvuddelen av den svenska ekologiskt odlade arealen används till foder. 2018 användes 64 procent av åkermarken till vall och grönfoder, 3 procent användes till proteinfoder (foderärt och åkerböna) och 25 användes till spannmål där huvuddelen går till foder. Bara 10 procent av arealen användes till grödor för humankonsumtion och hälften av det var spannmål.

Den höga andelen fodergrödor gör att fördröjningen av marknadssignalerna blir längre för växtodlingen än för djurhållningen. Det är först när omfattningen av djurhållningen börjar ändras som behovet av foder påverkas och då är ställtiden minst två år innan det går att få fram mer certifierad volym. Vissa möjligheter att minska ställtiden finns dock genom att den som ökar djurhållningen sam-

tidigt kan påbörja omställningen av mark. Det finns även vissa möjligheter till handel med omställningsgrödor. Vid minskad volym är ställtiden kopplad till programperioderna för EU-stöden eftersom arealen binds i femåriga avtal.

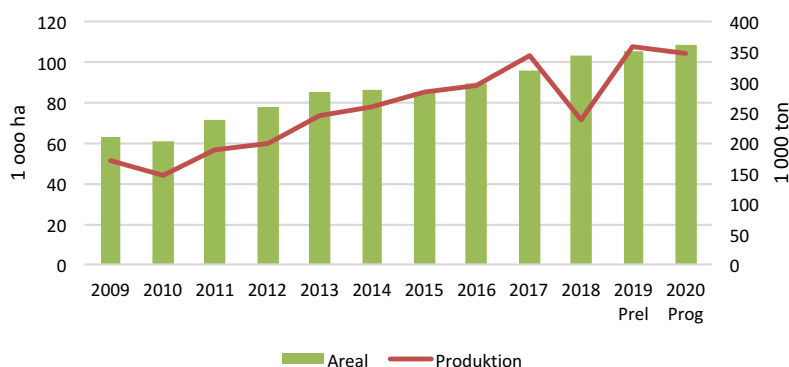
En preliminär uppskattning av skörden 2019 pekar på den största skörden någonsin av ekologisk spannmål, över 350 000 ton. Det är drygt 100 000 ton mer än torråret 2018. Det är också något högre än skörden 2017 och det var ett bra skördeår. Motsvarande gäller för produktionen av grovfoder. 2019 beräknas den tillgängliga skörden bli 800 000 ton ts. Det kan jämföras med 2018 års skörd på 520 000 ton och 2017 när den landade på 626 000 ton. Mängden producerat grovfoder är beräknad efter lagringsförluster.

Åkermarkens användning, 1 000 ha

FIGUR 8. Den ekologiska åkermarkens användning i Sverige 2009-2020.
Källor: Jordbruksverket respektive egna prognoser.

Odlad areal och skörd av ekologisk spannmål

FIGUR 9. Årets skörd av ekologisk spannmål kan vara den högsta någonsin, över 350 000 ton. Prognosen för 2020 är att arealen ekologisk spannmål ökar men att skörden blir lite lägre än i år. Källor: Jordbruksverket respektive egna prognoser.

Ekologiska Lantbrukarnas prognos för 2020

är att arealerna ökar för de flesta grödorna men att de totala skördarna ändå kan bli något lägre än i år. Förklaringen ligger i att de preliminära skördeuppskattningarna indikerar att hektarskördarna har varit högre än genomsnittet under 2019. Vegetabilieproduktionen kan alltså förväntas plana ut nästa år och prognosen för de närmast kommande åren är att volymen ligger kvar på den nivå med undantag för de svängningar som beror på årsmånen.

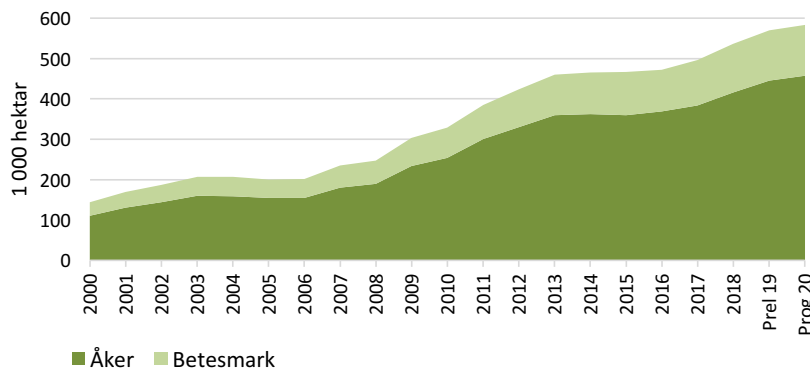
Utvecklingen för enskilda grödor är mycket svår att prognostisera. Det finns redan en stor osäkerhet i de preliminära uppgifterna för 2019. Preliminära data från Jordbruksverkets stödsystem indikerar att odlingen av ekologisk spannmål har minskat trots att den totala ekologiska arealen ökar. Det skulle i så fall betyda att den ekologiska vallen har ökat kraftigt. I den preliminära uppskattningen av åkermarkens användning har vi bortsett från dessa uppgifter och istället antagit att förändringarna av markanvändningen i den ekologiska odlingen följer

ett likartat mönster som den totala användningen av svensk åkermark.

Prognosen för hur stor areal som kommer odlas ekologiskt är säkrare eftersom det är där det finns två års ställtid. Bilden är då att den ekologiskt odlade arealen fortsätter att öka. 2018 nåddes målet att 20 procent av arealen skulle brukas ekologiskt. Då var 609 000 hektar jordbruksmark antingen godkända för certifierad ekologisk produktion eller under omställning. Det är detta mått som brukar användas när omfattningen av den ekologiska produktionen i ett land ska beskrivas.

I det här sammanhanget är vi mer intresserade av vilka volymer ekoprodukter arealen förväntas ge upphov till och då är den areal som är färdigomställd mest intressant. Enligt Ekologiska Lantbrukarnas prognos kommer nästan 460 000 hektar, eller 18 procent av åkermarken i Sverige att vara ekologiskt certifierad under 2020. Dessutom förväntas 125 000 hektar eller 27 procent av betesmarken vara ekologiskt certifierad.

Omställd ekologisk areal i Sverige

FIGUR 10. Ommställd certifierad ekologisk åkerareal respektive betesmark i Sverige 2000-2021. Källor: Jordbruksverket respektive egna prognoser.

Varje år faller det bort lite areal. Det certifierade arealen ett visst år är därför mindre än den areal som var omställd och under omställning två år tidigare. Vanliga år handlar det om att någon procent av arealen faller bort men vid övergångarna från en programperiod till en annan blir bortfallet större. De som vill sluta med ekologisk produktion inväntar ofta att deras 5-års åtagande ska löpa ut.

Många ligger i fas med programperioderna och de påbörjade sitt åtagande 2015 med 2019 som slutår. Därför kan det förväntas att mer areal än vanligt faller bort 2020.

Mycket tyder också på att det blir större bortfall och mindre nytillkommande areal under 2021 och 2022. Även det ha en koppling till den osäkerhet som uppstår när en ny programperiod är på gång. Arealen i omställning minskade redan 2018. Preliminära uppgifter från SAM ansökningarna 2019 indikerar en kraftig minskning 2019. I dagsläget är det ingen som vet hur ersättningarna kommer utformas nästa programperiod. Det är heller ingen

som vet när de kommer börja gälla och hur många år som ersättningarna bara förlängs med tillfälliga villkor. Mycket talar därför för att tillväxten av den ekologiskt odlade arealen stannar av några år på samma sätt som vid bytena av programperioder kring 2005 och 2014.

En slutsats som styrks ytterligare av att marknaden också har stagnerat tillfälligt. Någon större tillväxt av den ekologiska vegetabilieproduktionen kommer därför sannolikt inte ske förrän två år efter det att det nya landsbygdsprogrammet har trätt i kraft. ■

Kapitel 1.3: Marknaden för ekofoder 2020

Ett viktigt mått att ha koll på för att bedöma den svenska marknaden för spannmål och proteingrödor är balansen den odlade ekoarealen och antalet ekologiska djur. De år då det uppstår underskott på ekologisk spannmål och ekologiska proteingrödor påverkar det priset uppåt och omvänt.

För prisbildningen har dock utbud och efterfrågan på de globala marknaderna numera stor inverkan. Därför är det inte givet att ett år med god tillgång till ekogrödor i Sverige ger låga priser, bara att de vid samma förutsättningar blir lägre än om tillgången varit knapp. Mellan Sverige och omvärlden finns alltid en transportkostnad som tillkommer eller måste dras ifrån beroende på i vilken riktning produkterna fraktas.

Tillgängliga volymer lokalt eller regionalt påverkar också möjligheten att göra mellangårdsaffärer

med spannmål och proteingrödor som åkerböna och ärt. Under 2019 tyder mycket på att det kommer att finnas god tillgång till ekologiska grödor i förhållande till de ekologiska djurens behov av foder i Sverige.

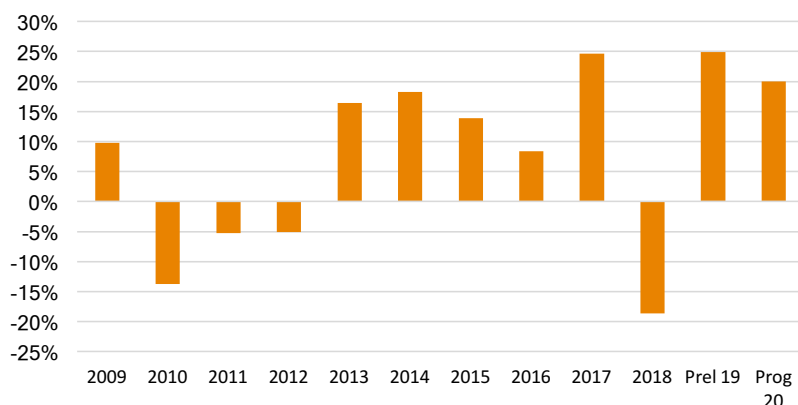
Tabell 1 bygger på prognoser över hur många ekologiska djur av olika slag som finns i Sverige under 2019. Behovet av foder har beräknats med hjälp av exempelfoderstater för varje enskilt djurslag. För att sätta prognosen för 2019 i perspektiv visas nedan diagram som speglar balansen mellan produktion och förbrukning av fyra olika grödor i Sverige de senaste tio åren. Av dessa framgår att vi är ett land som pendlar mellan överskott och underskott på spannmål, proteinväxter och vallfoder. Däremot har vi ett konstant underskott på ekologisk rapskaka. ■

Prognos för behovet av olika grödor till ekologiska djur, inkl. humankonsumtion.

2019	Spannmål	Åkerböna/ärt	Raps/rybs	Grovfoder
Mjölkkor	97 819	26 612	17 722	224 407
Am-, dikor	14 861	0	0	165 117
Ungdjur	46 443	1 400	300	231 292
Tackor	5 185	605	2 194	25 642
Suggor	4 098	1 124	360	754
Slaktgris	7 451	2 517	1 230	1 036
Värphöns	44 331	0	8 582	0
Slaktkyckling	650	1 158	626	0
Öv Djur				240
Humankonsumtion	66 171			
Summa	287 010	33 418	31 014	648 489

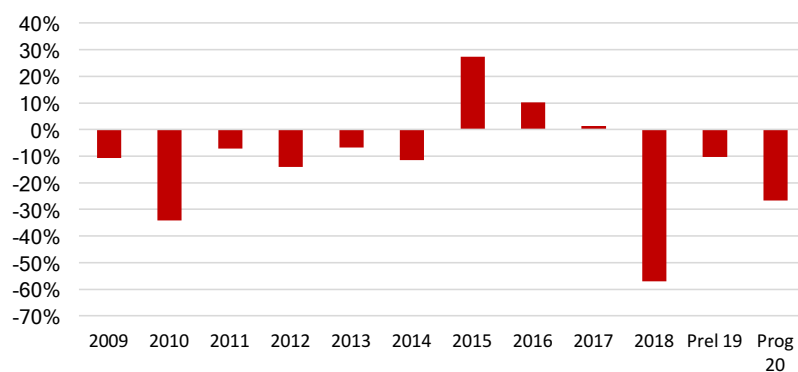
TABELL 1. Tabellen visar det prognosticerade behovet av olika grödor till de ekologiska djuren, inklusive människan.

Spannmål, balans på svenska ekomarknaden

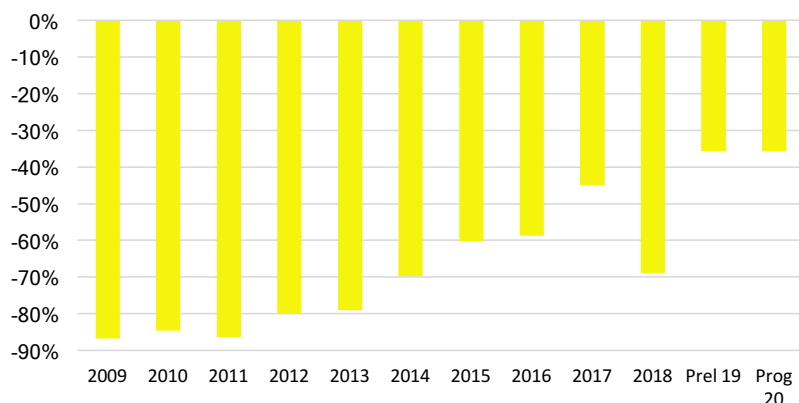
FIGUR 11. 2017 exporterade vi närmare 70 000 ton ekologisk spannmål. Torråret 2018 hade vi däremot ett underskott på 34 000 ton. Prognosen för 2019 är att vi har 25 procent mer ekologisk spannmål än vi behöver inom Sverige. Det betyder ett behov av att även i år exportera cirka 70 000 ton. Prognosen för 2020 är att vi även då kommer att ha betydande mängder spannmål att exportera.

Åkerböna och foderärt, balans på svenska ekomarknaden

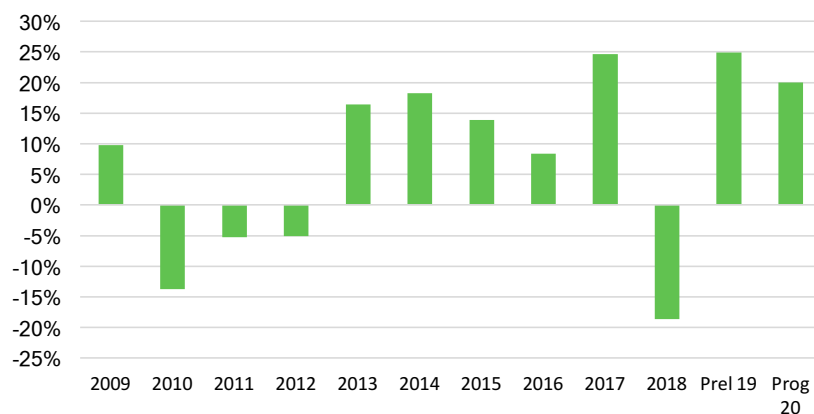
FIGUR 12. Balansen mellan produktionen och förbrukningen av ekologisk åkerböna och foderärta är relativt jämn över tid. Vissa år med bättre eller sämre skörd sticker ut, mest av alla 2018 som gav en mycket låg skörd. De beräknade underskotten 2019 och 2020 beror på minskade arealer. En förklaring kan vara att många blev helt utan skörd 2018 och att de därför är försiktiga i år.

Oljeväxter, balans på svenska ekomarknaden

FIGUR 13. Behovet av raps är enbart räknat på restprodukten rapskaka. Här är emellertid rapsoljan huvudprodukt. Men ur foderförsörjningssynpunkt vore det en fördel med en fortsatt ökad odling av ekologisk raps i Sverige.

Grovfoder, balans på svenska ekomarknaden

FIGUR 14. Odlingen av grovfoder pendlar stort beroende på årsmån och förhållandet mellan antalet ekodjur och den odlade ekoarealen. 2019 beräknas det finnas ett stort överskott men det kan ändå vara ett svagt utbud eftersom många vill fylla på lagret efter underskottet torråret 2018.

Kapitel 2: Ekomarknaden i ett europeiskt perspektiv.

Analyser av marknaden för ekologiska produkter begränsas ofta till den svenska marknaden. Tanken är att de ekologiska produkterna ska säljas lokalt men ändå vet vi att Sverige har en betydande import av ekologiska livsmedel. En stor del är sådant som vi inte kan producera själva, kaffe, te, vin och exotiska frukter. Det förekommer dock även import av ekologisk müsli, ekologiska meje-

riprodukter och ekologiskt kött. Produkter som vi mycket väl kunde producerat själva men där någon annan gör det billigare. Vi finns på en internationell marknad och måste förhålla oss till det. Hoten kommer av sig själva. De kan vi inte trola bort. Möjligheterna måste vi dock identifiera och utnyttja med egen kraft. Där är det ingen som gör jobbet åt oss.

Kapitel 2.1: Europamarknaden, 40 gånger större än Sverige.

Sverige är ett av de länder i världen som har den mest utvecklade ekomarknaden. Europa ligger långt framme och Sverige är tvåa i Europa när det gäller andel eko av livsmedelskonsumtionen. 2017 sålde detaljhandeln ekologiska livsmedel för 2 283 kronor per person i Sverige, vilket utgjorde 9,1 procent

"Den stagnation i efterfrågan av svenska ekoprodukter som vi sett den senaste tiden kan vara ett tecken på att marknaden är mättad för dessa produkter, åtminstone tillfälligt. En fortsatt tillväxt av produktionen förutsätter i så fall att produkterna hittar fram till nya marknader."

av den totala försäljningen. Bara Danmark ligger högre med 10,2 procent medan Schweiz stannade på 9,0 procent.

Att ha en välutvecklad hemmamarknad är fördelaktigt på många sätt men det kan också vara en indikation på att marknaden närmar sig en mättnad. Den stagnation i efterfrågan av svenska ekoprodukter som vi sett den senaste tiden kan vara ett tecken på att marknaden är mättad för dessa produkter, åtminstone tillfälligt. En fortsatt tillväxt av produktionen förutsätter i så fall att produkterna hittar fram till nya marknader. Var kan det då finnas en omättad efterfrågan av de svenska ekoprodukterna?

Tyskland är den största marknaden i närområdet. 2017 såldes ekolivsmedel för 100 miljarder kronor i tyska butiker. Det är fyra gånger mer än i Sverige och ändå är försäljningen per person bara hälften så hög som i Sverige. Det finns alltså goda möjligheter till fortsatt tillväxt.

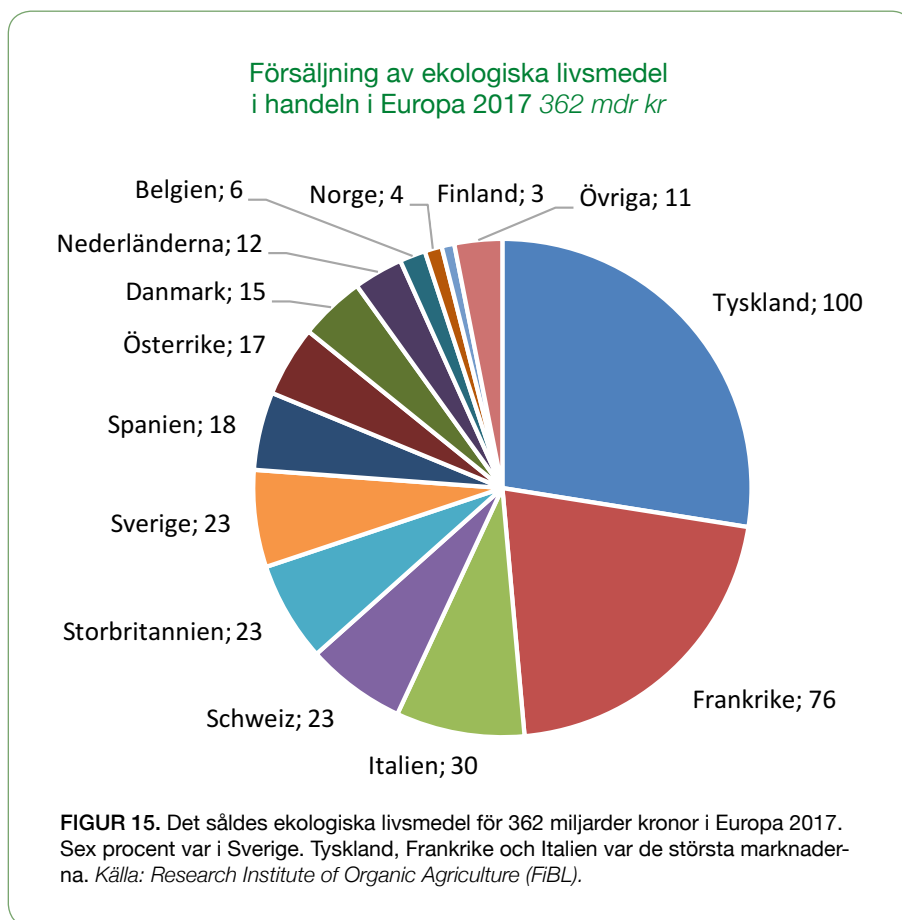
Frankrike är också en stor ekomarknad med en försäljning på 76 miljarder kronor. Även där

är försäljningen per person hälften mot i Sverige. Frankrike ligger dock lite längre bort och har konsumtionsvanor som skiljer sig mer från de svenska än i Tyskland. Strikt transportmässigt ligger Tyskland mycket bra till. En ekoproducent i Skåne har närmare till Hamburg än till Stockholm.

Norge och Finland kan också vara intressanta marknader för svenska ekoprodukter eftersom de ligger nära både geografiskt och gällande matvanor. Norge och Finland är i dagsläget små marknader. Det är befolkningsmässigt små länder. Dessutom är

konsumtionen av ekolivsmedel låg per person, en fjärdedel av nivån i Sverige. Den marknadsmässigt intressanta frågan är om den låga försäljningen beror på lågt intresse från konsumenterna för ekologiska livsmedel eller om det beror på ett lågt utbud i butikerna.

Danmark är också en intressant marknad. Det är ett litet land nära oss med en mycket utvecklad efterfrågan på ekologiska livsmedel. Det är också ett land som satsar hårt på att öka den ekologiska produktionen. Danmark kan därför både ses som en intressant marknad och som en svår konkurrent. ■

Kapitel 2.2: Omfattande handel med ekologiska livsmedel.

Storleken på marknaden säger inte allt. Frågan är också hur mycket som importeras och hur mycket som är inhemsk produktion. Tyvärr är det ganska få länder som har statistik på import och export av ekologiska livsmedel. Sverige redovisade en export på 800 miljoner kronor 2017 men inga uppgifter om importen. Tyskland saknar alla data om handel, Frankrike redovisade däremot att de importerat ekologiska livsmedel för 6,9 miljarder kronor och att de exporterat för nästan lika mycket, 6,8 miljarder kronor.

Spanien hade också stor import (5,7 miljarder kronor) men de exporterade för mer (8,6 miljarder kronor).

Danmark visar sig vara nettoimportör. Importen uppgår till 4,2 miljarder svenska kronor medan exporten stannar på 3,2 miljarder svenska kronor. Sätts importen i relation till att hela försäljningen av ekologiska livsmedel i danska butiker uppgick till 15 miljarder svenska kronor framgår det att en mycket stor andel av de ekologiska livsmedel som konsumeras i Danmark är importerade. Samtidigt har Danmark en stor export, fyra gånger större än den svenska.

När beloppen för handel jämförs med försäljningen i butik bör man vara observant på att priset stiger från det att en vara importeras till dess att den når konsument. Handels påslag och moms tillkommer alltid. I de fall det är en råvara som importeras tillkommer även påslag i industrin.

Grovt räknat kan man anta att priset fördubblas innan varan når konsumenten. Hälften av de ekologiska livsmedlen som säljs i Danmark kan därmed uppskattas vara importerade.

Det är också intressant att relatera värdena av det som handlas internationellt med värdet av produktionen. Sverige producerade ekologiska jordbruksråvaror för 6,3 miljarder kronor 2017. Även om värdet ökar lite genom förädling innan varorna går i handel innebär det att hela den svenska produktionen är ungefär den mängd som Frankrike importerar. Tyskland importerar troligen betydligt mer. Importen kan dock avse andra typer av produkter än de vi producerar i Sverige.

Danmark som har en likartad produktmix som Sverige exporterar dock nästan motsvarande halva den svenska produktionen. ■

"Grovt räknat kan man anta att priset fördubblas innan varan når konsumenten. Hälften av de ekologiska livsmedlen som säljs i Danmark kan därmed uppskattas vara importerade."

Kapitel 2.3: Utbudet av ekoprodukter i Europa.

I brist på statistik över import och export kan marknadsläget bedömas genom att försäljningen relateras till produktionen i respektive land. Det finns viss statistik om skördar och animalieproduktion i olika länder men statistiken är långt ifrån komplett. Det går därför inte få en överblick av produktionen med hjälp av dessa data. Det enda mått på produktionskapaciteten som finns komplett för alla länder är arealen ekologiskt odlad mark. Då ingår både den mark som är omställd och den som är under omställning.

Sverige ligger högst i Europa när det gäller andel ekologisk åkermark. 2017 odlades 15 procent av arealen ekologiskt. Då ingår både mark som är omställd och den som är under omställning. Estland låg tvåa med 10 procent. Tyskland och Frankrike som är de största marknaderna för ekologiska livsmedel hade bara 3 procent av åkermarken i ekologisk produktion. Genomsnittet för hela Europa låg också på 3 procent. Sverige ligger alltså långt framme i ett europeiskt perspektiv både gällande efterfrågan och produktion.

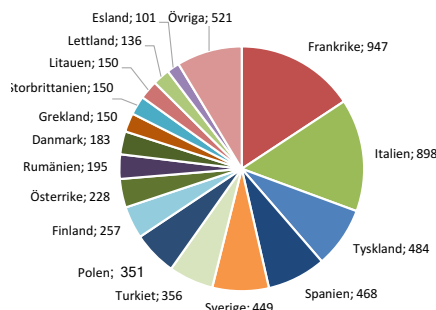
Tittar man på all jordbruksmark låg vi på tredje plats i Europa gällande hög andel ekologisk produk-

tion. Österrike och Estland låg något högre 2017 i kraft av stora arealer permanenta gräsmarker som drivs ekologiskt. Sverige hade 19 procent av arealen ekologisk med detta mått medan genomsnittet i Europa var 7 procent.

Andelen ekologisk odling är intressant för att se hur långt framme respektive land ligger. Utbudet av produkter är dock mer kopplat till arealens storlek. 2017 odlades drygt sex miljoner hektar åker ekologiskt i Europa. Sju procent var i Sverige. Grovt räknat kan man även anta att Sverige har kring sju procent av produktionen vilket ligger ungefär i balans med att vi hade 6 procent av marknaden.

Med tanke på arealen åker var Frankrike och Italien de största producenterna 2017. De hade runt 15 procent av den ekologiskt odlade åkermarken. Därefter kom Tyskland, Spanien och Sverige med ganska jämförbar omfattning av odlingen. Marknaden i Tyskland är alltså fyra gånger större än i Sverige men produktionen är på ungefär samma nivå. Turkiet, Polen och Rumänien utmärker sig på andra hållet. De har mycket ekologiskt odlad åker men ganska liten inhemsk konsumtion av ekologiska livsmedel.

6 milj hektar ekologisk åkermark i Europa 2017

FIGUR 16. Sex miljoner hektar åker odlades ekologiskt i Europa 2017. Sju procent var i Sverige. Frankrike och Italien hade störst areal. Tyskland som är den största marknaden för ekoprodukter (28 procent) hade bara 8 procent av arealen. Det är ett tydligt tecken på en marknad med underskott. Källa: Eurostat.

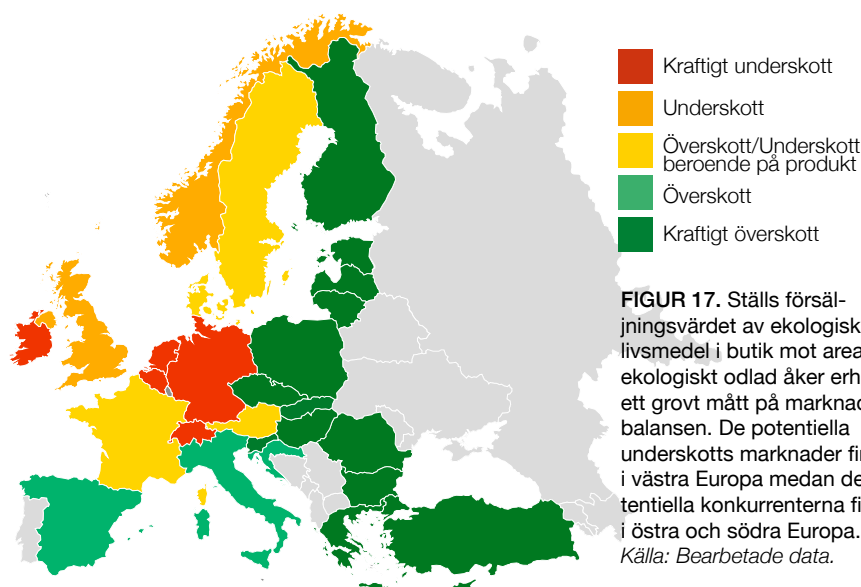
Kapitel 2.4: Överskott i öst, underskott i väst.

Ställs försäljningsvärdet av ekologisk livsmedel i butik mot arealen ekologiskt odlad åker erhålls ett grovt mått på marknadsbalansen i respektive land. Det är ett mycket grovt mått som det går att invända emot på många sätt men det är det bästa som går att få fram med de bristfälliga data som finns. Utslaget blir också så tydligt att de flesta problemen med måttet ändå hamnar inom felmarginalen. Genomsnittet i Europa var 2017 att försäljningsvärdet av ekologiska livsmedel uppgick till 60 000 kronor per hektar ekologisk åker. Länder med högre försäljning per hektar kan antas vara nettoimportörer medan de med lägre försäljning per hektar kan antas vara nettoexportörer. Schweiz ligger då i topp med en konsumtion på 720 000 kronor per hektar. Det är 12 gånger högre än genomsnittet. Det är en produktionsnivå som är orimlig att

uppnå per hektar. Schweiz har alltså ett betydande underskott av ekologiska livsmedel. Irland, Nederländerna och Luxemburg ligger också mycket högt, 8 gånger över genomsnittet.

Belgien och Tyskland är också rödfärgade på kartan i figur 17. Gränsen för kraftigt underskott har satts vid en försäljning per hektar som är tre gången högre än genomsnittet, 180 000 kronor per hektar åker. Även om både produktionen per hektar och prisnivåerna skiljer sig mellan olika länder torde det vara helt klart att inget land klarar att producera mer än tre gånger så mycket per hektar som genomsnittet. Dessa länder måste därmed ha ett betydande underskott av ekologiska livsmedel som täcks med import.

Beräknad marknadsbalans för ekologiska livsmedel i Europa

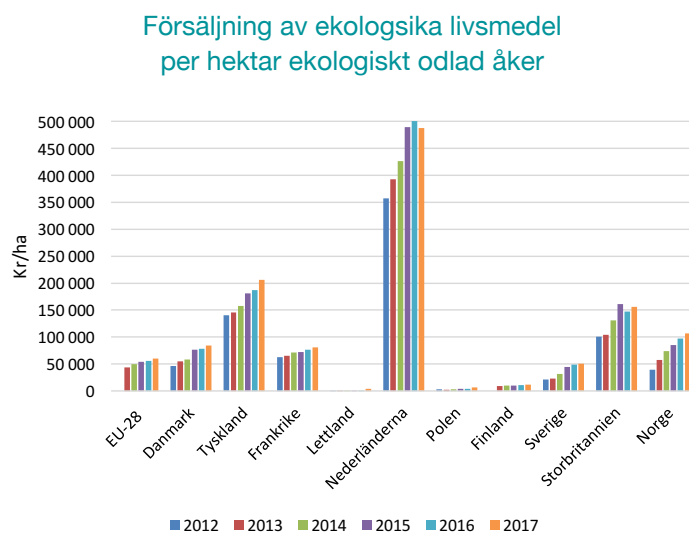
Sverige, Danmark, Österrike och Frankrike är gulmarkerade på kartan. De har en försäljning per hektar som ligger nära genomsnittet. Sverige ligger strax under och övriga strax över. Dessa länder har sannolikt export av vissa produkter med stor produktion och import av andra. Nettot borde värdet av exporten ungefär motsvara importen. Gränserna för gul markering har lagts mellan 45 000 och 90 000 kronor per hektar.

Merparten av länderna i östra Europa är markerade med grönt vilket indikerar en betydande nettoexport. De har en försäljning under 20 000 kronor per hektar vilket är mindre än en tredjedel av genomsnittet. Dessa länder har relativt mycket areal som odlas ekologiskt men efterfrågan på hemmamarknaden är svag. En mycket stor del av den ekologiska produktionen torde därför gå på export. Italien och Spanien har också mycket areal i förhållande till försäljningen i butik men inte lika tydligt som för länderna i öst. Även Spanien och Italien torde dock ha en betydande export av de produkter

som produceras i landet medan man kanske importerar sådant som passar sämre att odla.

Sammanfattningsvis är den grova bilden att det är underskott av ekologiska livsmedel i stora delar av Västeuropa. Efterfrågan är relativt väl utvecklad men producenterna har inte klarat att svara upp mot behovet. I östra Europa är läget det omvända. Många producenter har valt att producera ekologiskt men efterfrågan är inte riktigt framme.

Sett över tiden är kartbilden relativt stabil. Ländernas inbördes förhållande ändras ganska lite men det finns en generell utveckling mot högre försäljningsvärde per hektar över tiden. Både den snabba utvecklingen över tiden och de stora skillnaderna mellan olika länder framgår av figur 18 där försäljningsvärdet av ekologiska livsmedel har relaterats till arealen ekologiskt odlad åker för några utvalda länder i Europa mellan 2012 och 2017. Både Lettland och Polen har staplar för samtliga år men de är i många fall så låga att de inte syns.

FIGUR 18. Försäljningsvärdet av ekologiska livsmedel i butik har ökat snabbare än arealen ekologiskt odlad åker. Delvis kan det förklaras med ökad import från andra världsdelar men den mest beror sannolikt på ökad produktion och ökat värde av det som produceras per hektar. Källa: Bearbetade data från Eurostat och Research Institute of Organic Agriculture (FiBL).

Kapitel 2.5: Import av ekologiska livsmedel till EU.

Även om det saknas data om importen till enskilda länder så finns vissa data om importen till EU från länder utanför EU. Det visar sig då att EU har en betydande import av produkter som mycket väl kunde produceras inom EU. Räknat i vikt står tropisk frukt för en fjärdedel av importen till EU, 7 procenten är ris. Resterande två tredjedelar är i huvudsak produkter som mycket väl skulle kunna produceras inom EU om tillräckligt mycket mark var ekologisk.

För svensk del är det särskilt intressant att EU har en betydande import av spannmål, oljeväxter och socker. Oljekaka importeras främst från Kina, Tropisk frukt och kaffe från Sydamerika och ris från USA. Övrig spannmål och oljeväxter kommer till stor del från länderna i öst, Ukraina, Turkiet m fl. Animalieprodukter importeras ganska lite från länder utanför EU. Topplistan innehåller enbart vegetabilieprodukter oavsett om den baseras på värde eller volym.

Import till EU från tredje land 2018 efter produktgrupp

	Milj kg	Andel
Tropiskfrukt, nötter och kryddor	794	24%
Spannmål (annat än ris)	499	15%
Oljekaka	352	11%
Ris	216	7%
Oljeväxter (annat än sojaböner)	193	6%
Betor & sockerrör	166	5%
Grönsaker	148	5%
Frukt (ej tropisk)	147	5%
Övrigt	742	23%

TABELL 2. Räknat i vikt står tropisk frukt för en fjärdedel av importen till EU, 7 procenten är ris. Resterande två tredjedelar är i huvudsak produkter som mycket väl skulle kunna produceras inom EU om tillräckligt mycket mark var ekologisk. Källa: *European Commission EU Agricultural Markets Briefs, No 14, March 2019.*

Import till EU från tredje land 2018 efter land

	Milj kg	Andel
Kina	415	12,7%
Ecuador	278	8,5%
Dominikanska republiken	275	8,4%
Ukraina	267	8,2%
Turkiet	264	8,1%
Peru	207	6,4%
USA	171	5,2%
Förenade Arabemiraten	128	3,9%
Indien	126	3,9%
Brasilien	72	2,2%
Övriga	1 055	32,4%

TABELL 3. Räknat i vikt kommer mest import från Kina följt av Ecuador och Dominikanska republiken. Källa: *European Commission EU Agricultural Markets Briefs, No 14, March 2019.*

Räknat i vikt kommer mest import från Kina följt av Ecuador och Dominikanska republiken. Räknat i värde låg Peru i nivå med Kina. Importen från Kina var främst oljekaka. Från Ecuador och Dominikanska republiken hand-

lar det till 90 procent om tropisk frukt, nötter och kryddor. Ukraina, Turkiet och Förenade Arabemiraten säljer däremot främst spannmål och oljeväxter. USA toppar sin export till EU med ris och Brasilien med socker.

Kapitel 2.6: Beräknade marknadsbalanser för länderna i Europa.

Balansen på olika marknader är viktig information för alla producenter. En marknad med underskott är en potentiell affärsmöjlighet och en marknad med överskott är en potentiell konkurrent. Tyvärr finns inte statistik över marknadsbalansen för olika ekologiska produkter i Europa. Med hjälp av de data som finns går det dock att räkna fram tillräckligt bra uppgifter för att få en grov överblick.

När det gäller produktionen finns det data för de viktigaste produkterna men det finns många luckor i statistiken eftersom vissa länder inte redovisar uppgifterna. När det händer har ungefärliga volymer räknats fram baserat på uppgifter om arealer, antal djur eller liknade för att få en komplett bild över läget i Europa. När det gäller konsumtionen finns det mycket få data för enskilda produktgrupper.

Baserat på data om värdet av total försäljning i butik, produktmixen i Sverige och en bedömd skillnad av produktmixen i olika länder har det ändå gått att för fram en bild av hur stor konsumtionen är av mejeriprodukter, nötkött och griskött i de olika länderna. Dessa produkter har valts ut eftersom det framför allt är för dessa som svenska ekoproducenter möter konkurrens från och affärsmöjligheter i andra länder. När produktion och konsumtion jämförs i respektive land framgår det om landet ifråga är en potentiell konkurrent eller en potentiell affärsmöjlighet.

Spannmål är också en viktig produkt i Sverige men där blir beräkningen en annan eftersom en stor del av den spannmål som odlas används som foder. Behovet av foderspannmål har då beräknats för respektive land baserat på antal djur och foderbehovet per djur i Sverige. Beräkningarna innehåller ett antal potentiella felkällor så resultaten måste tolkas med försiktighet. Den bör dock ändå vara en bra grund för att få en överblick av den europeiska marknaden för några av de ekologiska produkterna.

Den genomgående bilden är att ekologiska animalieprodukter främst produceras i det som tidigare kallades Västeuropa. Länderna i forna Östeuropa har mycket ekologisk areal men få ekologiskt hållna djur. Det är också i Västeuropa som efterfrågan av ekologiska animalieprodukter är hög. Det finns därmed en god matchning mellan konsumtion och efterfrågan av ekologiska animalieprodukter.

Flertalet av de europeiska länderna verkar ha mycket liten handel med ekologiska animalieprodukter, åtminstone med mejeriprodukter, nötkött och griskött. Procentuellt sett indikerar beräkningarna i vissa fall stora skillnader mellan produktion och konsumtion men oftast handlar det då ändå om små volymer. Det land som sticker ut mest i beräkningen är Tyskland som har stor import såväl av mejeriprodukter som för nötkött och

griskött. Deras import är mer än dubbelt så stor som hela den svenska produktionen av dessa varor.

När det gäller export finns inget enskilt land som dominerar lika tydligt. Österrike och Danmark är störst för mjölkprodukter. Exporten av ekologiskt nötkött domineras av Italien. När det gäller gris är Danmark störst tätt följt av Nederländerna och Italien. Totalt sett beräknas handeln inom Europa gå ungefär jämnt upp för animalieprodukterna.

Vegetabilierna följer ett annat mönster. Handeln är mer omfattande, produktionen är mer utspridd i fler länder och Europa

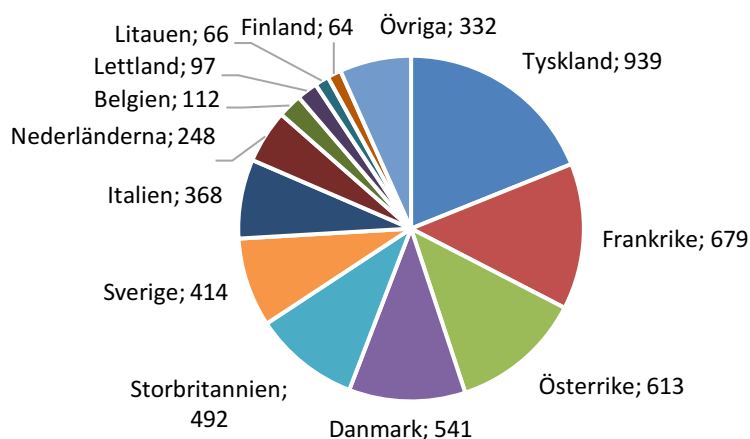
"Enkelt uttryckt innebär det att det finns goda affärsmöjligheter för svenska ekologiska vegetabilieprodukter, förutsatt att vi klarar konkurrensen gällande pris och kvalitet."

som helhet är nettoimportör. När det gäller spannmål är Sverige med som en av de tio största exportörerna i Europa. Italien toppar exportmarknaden tätt följt av ett antal länder i östra Europa. Nettoimporten till Europa är beroende av årsmånen men beräknades till en bit över 200 000 ton 2017. Det är fyra gånger mer än den svenska exporten. Det finns alltså goda möjligheter att hitta avsättning för svensk ekologisk spannmål i Europa. Frankrike, Storbritannien, Nederländerna och Schweiz är de största importörerna. Tyskland importerar även spannmål men i mindre omfattning.

När det gäller andra vegetabilier har det inte varit möjligt att göra lika omfattande beräkningar. Det kan dock konstateras att EU som helhet är stor importör av oljekaka, oljevaxter, socker och många andra vegetabilieprodukter.

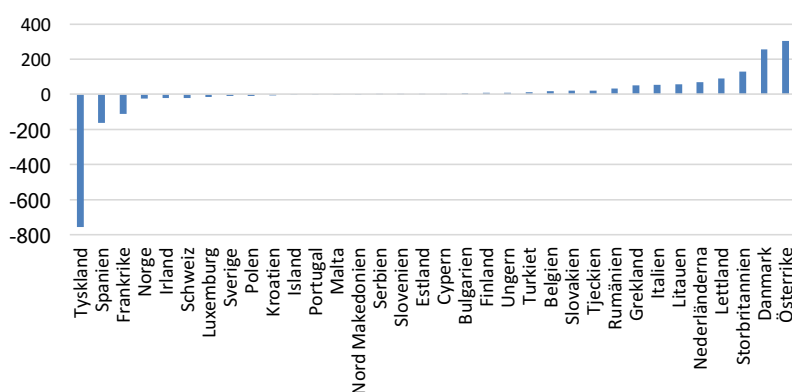
Enkelt uttryckt innebär det att det finns goda affärsmöjligheter för svenska ekologiska vegetabilieprodukter förutsatt att vi klarar konkurrensen gällande pris och kvalitet med odlare i andra världsdelar. (Se diagrammen på de följande sidor.) ■

Total produktion av ekologisk mjölk i Europa 1000 ton 2017

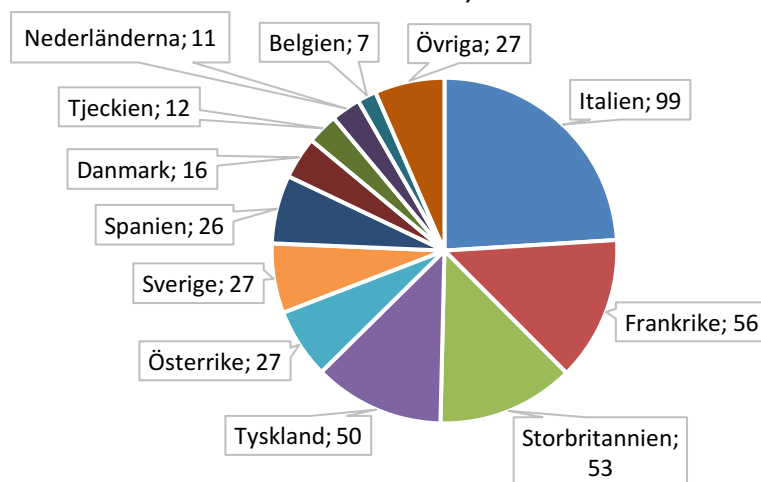
FIGUR 19. Det producerades 5,4 miljoner ton ekologisk komjölk i Europa 2017. Produktionen är starkt koncentrerad till västra Europa. Tyskland är störst med 19 procent av volymen. Sverige är sjätte störst med 8 procent.
Källa: Bearbetade data från Eurostat.

Marknadsbalans för ekologisk mjölk 2017, 1000 ton 2017

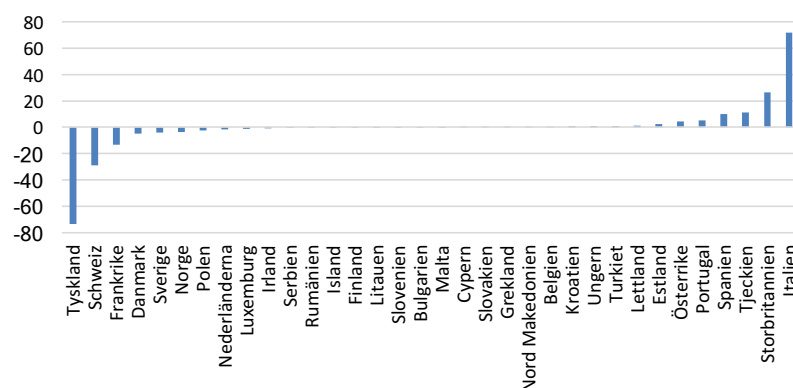
FIGUR 20. Huvuddelen av länderna i Europa har ganska liten nettohandel med ekologiska mejeriprodukter. Produktionen verkar avpassas till inhemsk marknaden. Tyskland utmärker sig med ett stort importbehov. Spanien och Frankrike verkar också ha visst underskott. Danmark och Österrike utmärker sig åt andra hållet genom betydande nettoexport av mejeriprodukter. Källa: Bearbetade data från Eurostat och Research Institute of Organic Agriculture (FiBL).

Total produktion av ekologiskt nötkött i Europa, 1000 ton, 2017

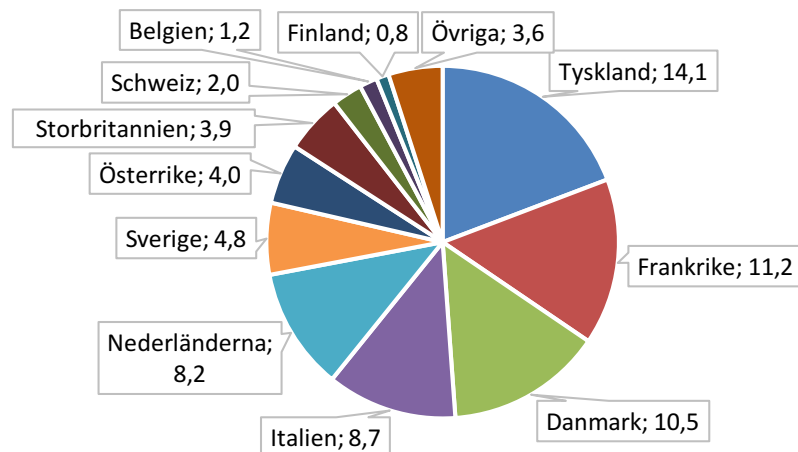
FIGUR 21. Det producerades 412 000 ton ekologiskt nötkött i Europa 2017. Produktionen är starkt koncentrerad till västra Europa. Italien är störst med en fjärdedel av volymen. Sverige är sjätte störst med 7 procent. Källa: Bearbetade data från Eurostat.

Marknadsbalans för ekologiskt nötkött 2017

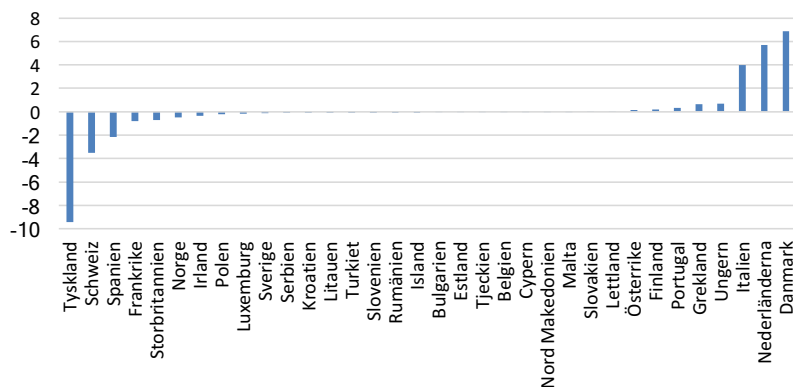
FIGUR 22. Huvuddelen av länderna i Europa har ganska liten nettohandel med ekologiskt nötkött. Produktionen verkar avpassas till inhemsk marknaden. Tyskland utmärker sig med ett stort importbehov. Schweiz och Frankrike verkar också ha visst underskott. Italien utmärker sig åt andra hållet genom betydande nettoexport av ekologiskt nötkött. Storbritannien, Tjeckien och Spanien verkar också vara nettoexportörer. Källa: Bearbetade data från Eurostat och Research Institute of Organic Agriculture (FiBL).

Total produktion av ekologiskt griskött i Europa, 1000 ton, 2017

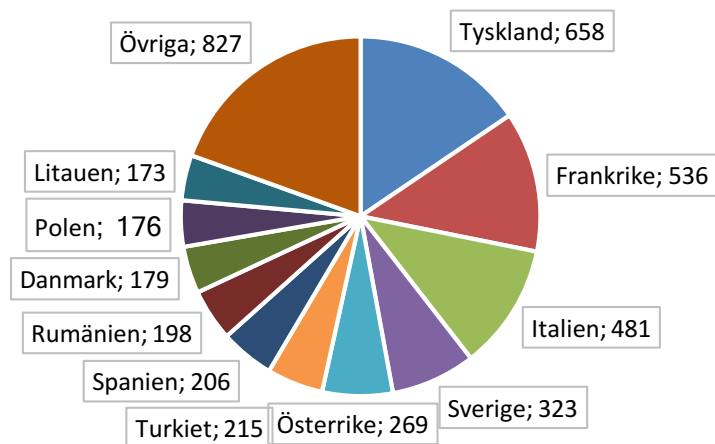
FIGUR 23. Det producerades 73 000 ton ekologiskt griskött i Europa 2017. Produktionen är starkt koncentrerad till västra Europa. Tyskland är störst med 19 procent av volymen. Sverige är sjätte störst med 7 procent. Källa: Bearbetade data från Eurostat.

Marknadsbalans för ekologiskt griskött 2017

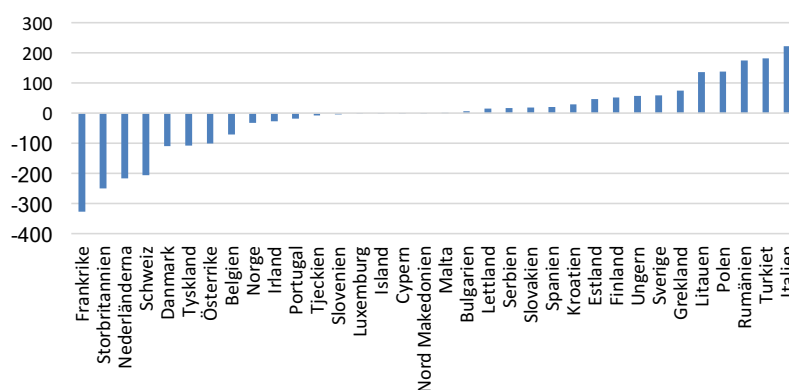
FIGUR 24. Huvuddelen av länderna i Europa har ganska liten nettohandel med ekologiskt griskött. Produktionen verkar avpassas till inhemsk marknaden. Tyskland utmärker sig med ett stort importbehov. Schweiz och Spanien verkar också ha visst underskott. Danmark, Nederländerna och Italien utmärker sig åt andra hållet genom betydande nettoexport av ekologiskt griskött. Källa: Bearbetade data från Eurostat och Research Institute of Organic Agriculture (FiBL).

Total skörd av ekologisk spannmål i Europa, 1000 ton, 2017

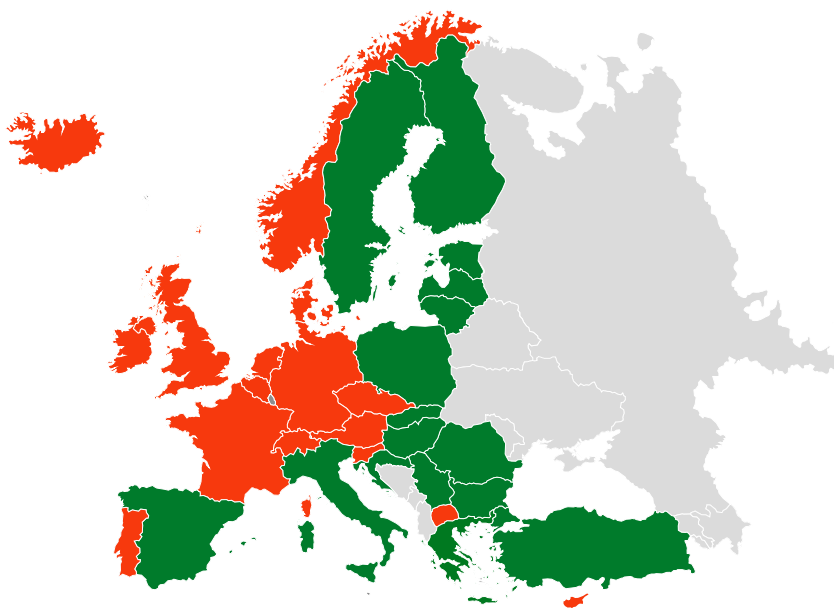
FIGUR 25. Det producerades 4,2 miljoner ton ekologisk spannmål i Europa 2017. Produktionen är fördelad över många länder. Tyskland är störst med 16 procent av volymen. Volymen i Tyskland är dock osäker eftersom de inte särredovisar omställd areal från areal under omställning. Sverige är fjärde störst med 8 procent av spannmålsskörden. Källa: Bearbetade data från Eurostat.

Marknadsbalans för ekologisk spannmål 2017

FIGUR 26. Handeln med ekologisk spannmål är mer utbredd än den med animalieprodukter. Få länder verkar balansera volymen mot den inhemska marknaden. Frankrike, Storbritannien, Nederländerna och Schweiz hade betydande importbehov 2017. Italien, Turkiet, Rumänien, Polen och Litauen hade i stället betydande nettoexport. Sverige var också stor exportör. Källa: Bearbetade data från Eurostat och Research Institute of Organic Agriculture (FiBL).

Länder med nettoexport respektive nettoimport av spannmål 2017

FIGUR 27. Den generella bilden är att länderna i östra och södra Europa har överskott av ekologisk spannmål (gröna) medan länderna i västra Europa har underskott (röda). Här finns en stark koppling till att länderna med underskott ofta har en omfattande ekologisk djurhållning. Sverige utmärker sig med att både ha betydande djurhållning och överskott av spannmål. Källa: Bearbetade data från Eurostat och Research. Institute of Organic Agriculture (FiBL).

Kapitel 3: Ekosektorn utanför Europa.

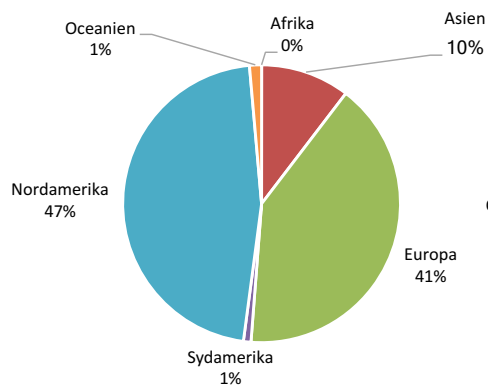
Marknaden i Europa är stor men det finns ett stort intresse för ekologisk produktion och ekologiska produkter även på annat håll. Marknaden i USA är till exempel större än hela den europeiska marknaden. 41 procent av försäljningen av ekologiska livsmedel var i Europa 2017, Nordamerika var störst med 47 procent och Asien kom på tredje plats med 10 procent av marknaden.

I Sydamerika, Oceanien och Afrika var försäljningen låg. Endast två procent av försäljningen i världen sker där. Ändå finns två av tre hektar med ekologisk mark i dessa regioner. Å andra sidan har Nordamerika, Europa och Asien 98 procent av marknaden för

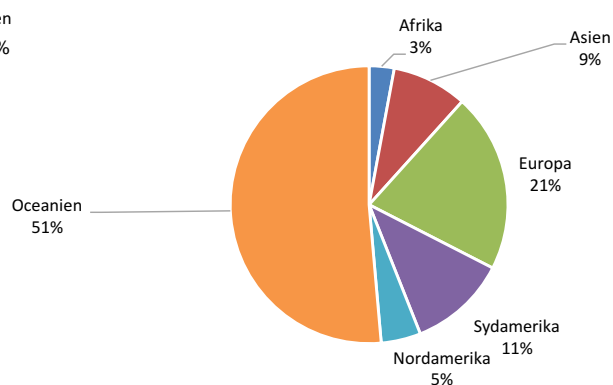
de ekologiska produkterna men bara en tredjedel av arealen. Det förekommer med andra ord en omfattande handel med ekologiska produkter i världen även om stora delar av arealen i Australien och i Sydamerika är lågproduktiv gräsmark. Tyvärr finns det inga data som gör det möjligt att särskilja åkermark från permanent gräsmark i den internationella statistiken så det går inte säga exakt hur mycket som är vad.

Sett över tiden har utvecklingen gått mycket fort, försäljningsvärdet för ekologiska produkter har mer än fördubblats på sju år (2010-2017). Arealen har nästan ökat lika mycket men huvuddelen av ökningen

Markandsandelar för ekologiska livsmedel 2017

Fördelning av den ekologiskt odlade arealen 2017

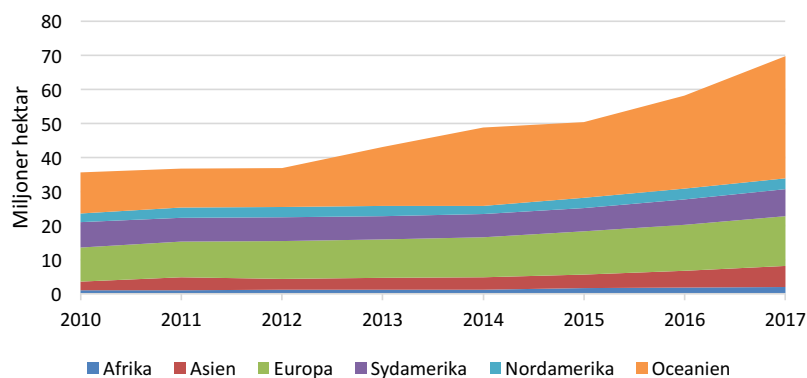

FIGUR 28. Konsumtionen av ekologiska livsmedel finns främst i USA, EU och Kina. Den ekologiskt odlade marken finns till stor del i Oceanien och i Sydamerika. Stora ytor är lågproduktiv gräsmark men det sker även en omfattande handel med ekologiska produkter. Källa: Research Institute of Organic Agriculture (FiBL).

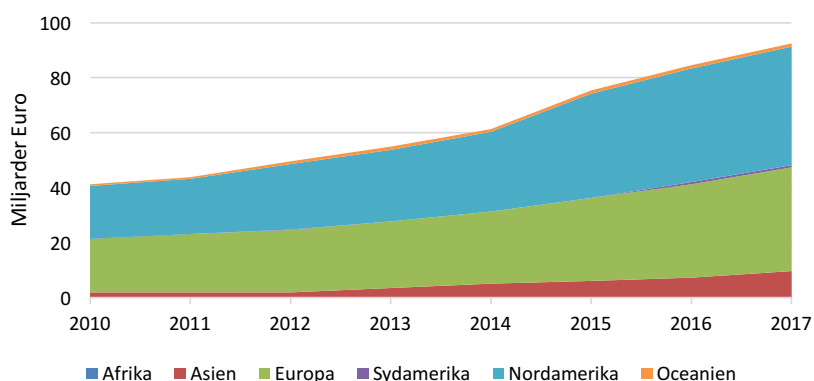
gen består av lågproduktiva gräsmarker i Australien. Räknas Australien bort har arealen bara ökat med 45 procent i världen och ändå har konsumtionen mer än fördubblats. I viss mån kan ökningen av försäljningen vara ett statistiskt fenomen som beror på att en större andel av den verkliga försäljningen också

kommer med i statistiken. Mycket handlar dock om högre produktion per hektar och högre pris för produkterna. Nordamerika är den världsdel som har haft störst obalans mellan försäljningen på marknaden och expansionen av odlingen. Försäljningen har ökat med 124 procent och arealen med 30 procent.

Ekologiskt odlad areal i världen

Försäljning av ekologiska livsmedel i butik

FIGUR 29. Konsumtionen av ekologiska livsmedel har ökat snabbare än den ekologiska arealen. . Källa: Research Institute of Organic Agriculture (FiBL)

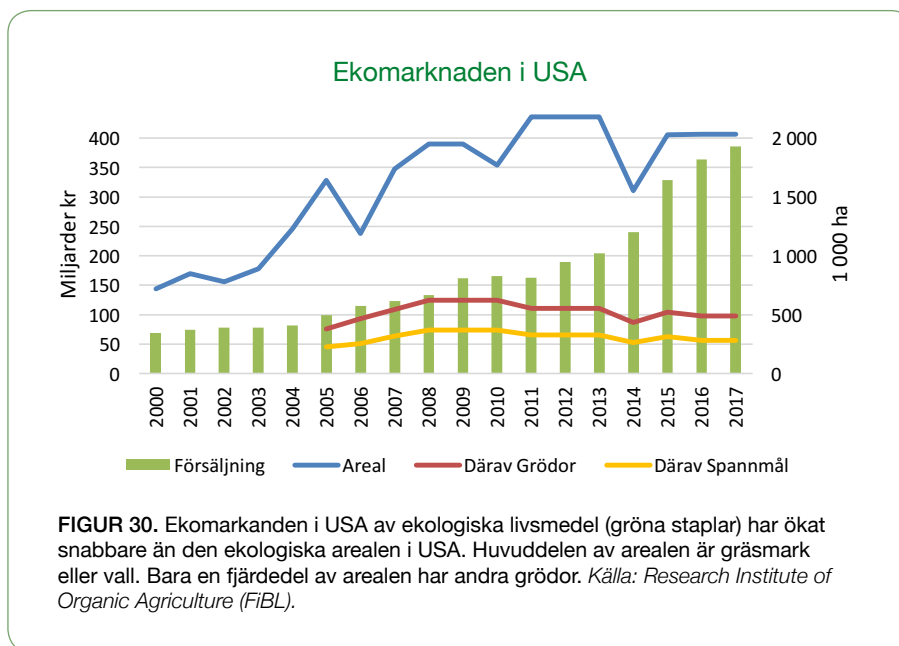
Kapitel 3.1: USA – världens största ekomarknad.

USA är världens enskilt största marknad för eko-produkter. 2017 såldes ekologiska livsmedel för 385 miljarder kronor i butikerna i USA. Ändå är konsumtionen per person bara hälften mot i Sverige. Marknadsandelen på 5,5 procent för de ekologiska livsmedlen är också långt efter Sveriges 9,1 procent. När det gäller areal är läget det omvända. I USA var 0,6 procent av arealen ekologisk 2017 medan 19 procent av arealen var ekologisk i Sverige.

Tillväxten är god på ekomarknaden i USA. De senaste tio åren har försäljningsvärdet mer än tredubblats. Under samma tid har den ekologiska

arealen bara ökat 17 procent och ökningen avser enbart gräsbevuxen mark. Arealen med spannmål och andra grödor har faktiskt minskat sedan 2007. Den största arealen med ekologiska grödor uppnåddes 2010 med 623 000 hektar. 2017 var den ekologiska arealen med grödor nere på 490 000 hektar. **Totalt sett**

Relateras försäljningen av livsmedel till arealen som odlas framgår det att det såldes livsmedel för 190 000 kronor per hektar för all mark eller 790 000 kronor per hektar med

OSERVERA ATT vallen inte ingår bland grödorna utan räknas som gräsbevuxen mark i detta sammanhang. Inget av måtten är samma som det som användes för Europa i kapitel 2 eftersom det saknas uppgifter som särskiljer vall från permanent betesmark.

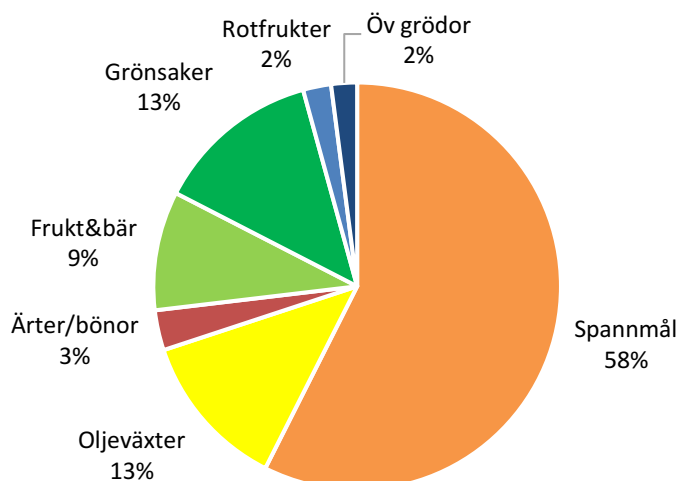
grödor i USA 2017. Motsvarande siffror för Sverige är 40 000 kronor per hektar för all mark eller 160 000 kronor per hektar med grödor. USA ligger alltså 5 gånger högre i försäljning per hektar än vad vi gör i Sverige. Ändå är USA världsmässig nettoexportör av ekologiska medel enligt handelsstatistiken medan Sverige sannolikt är världsmässig nettoimportör. 2017 exporterade USA ekologiska medel för 29 miljarder kronor medan importen låg på 14 miljarder kronor. EU har en betydande import av ris från USA. 2018 kom 70 procent av det ekologiska riset som importerades till EU från USA.

En viktig skillnad mellan USA och Sverige är att vi främst odlar foder på den ekologiska arealen. Bara 3 procent av grödarealen används

till frukt, bär, grönsaker eller rotfrukter. Det är mindre än en procent av den totala arealen. I USA används 27 procent av grödarealen till sådant. Det är 7 procent av all ekoareal. Hög andel frukt, bär och grönsaker ger stor effekt på produktionsvärdet eftersom det är betydligt högre värde per hektar för dessa grödor än för spannmål.

Man kan också anta att dessa grödor når fram till konsumenten som ekologiska produkter i betydligt högre grad än vad det ekologiska fodret i Sverige gör. En betydande del av de animalier som produceras med ekologiskt foder aldrig når konsumenten som ekologiska produkter. Andelen gräsmark är ungefär den samma i Sverige och i USA. I båda länderna är tre fjärdedelar av ekoarealen gräsbevuxen.

Grödfördelning ekoodling i USA

FIGUR 31. I USA odlas betydande arealer med frukt, bär, grönsaker, rotfrukter, tobak och bomull. Det ger höga produktionsvärde per hektar.
Källa: Research Institute of Organic Agriculture (FiBL).

En annan viktig skillnad mellan Sverige och USA är prisläget för de ekologiska produkterna. Vid en enkel koll av priserna i en internetbutik i USA, Waldmarks i Minnesota, framgår det att merpriserna till konsument är högre än i Sverige. Ekologisk fullmjölk kostar kring 20 kronor per liter medan motsvarande konventionella mjölk ligger på 10 kronor per liter. Ekologiska ägg kostar kring 3 kronor per styck medan konventionella kostar 1,50 kronor per styck, ekologiskt vetemjöl kostar 16 kronor per kilo medan konventionellt kostar 8 kronor per kilo.

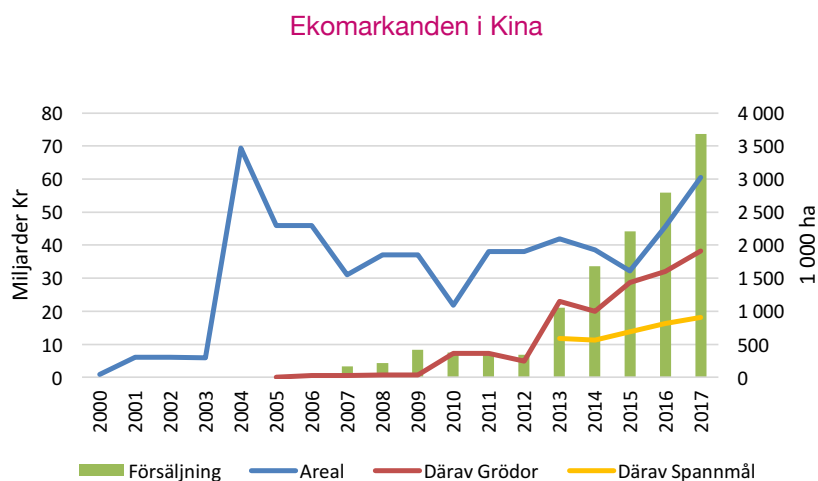
Utbudet av ekologiska produkter var ganska litet i förhållande till de konventionella så det är svårt att hitta bra jämförelser men om dessa produkter är representativa skulle priset för ekoprodukter vara det dubbla mot konventionella i USA. I Sverige är prisskillnaden mellan ekologiskt och konventionellt betydligt lägre. Priserna för konventionella produkter verkar generellt vara lägre i USA än i Sverige. När det gäller ekologiska produkter verkar tvärt emot priserna snarare vara högre i USA än i Sverige. ●

Kapitel 3.2: Kina – en snabbt växande marknad.

Kina har en stor befolkning som har fått upp intresset för ekologisk mat. Försäljningen i butik har 20 dubblats på tio år. Kina har därmed gått från nästan ingenting till att 2017 vara den fjärde största marknaden för ekologiska livsmedel i världen. Enbart USA, Tyskland och Frankrike är större. Ändå är konsumtionen per person fortfarande låg. 2017 såldes ekologiska livsmedel för 51 kronor per person i Kina vilket kan jämföras med 2 300

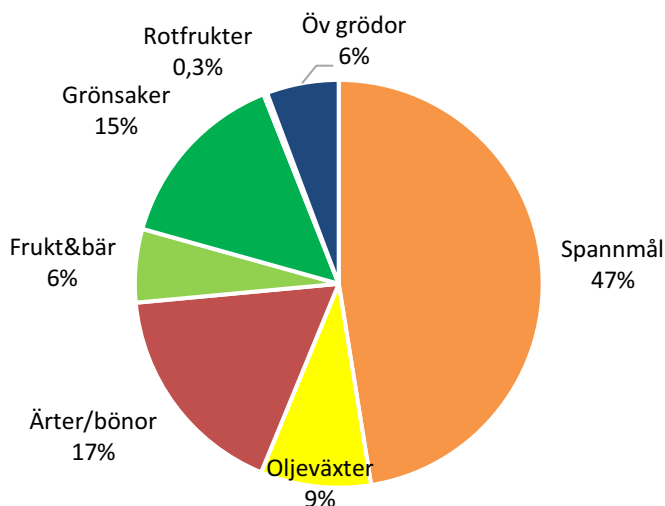
kronor per person i Sverige.

Produktionen har också ökat snabbt i Kina de senaste åren. För tio år sedan var det i huvudsak gräsmark som var ekologisk men nu odlas 2 miljoner hektar med olika grödor. Hälften är spannmål och en stor del av det är ris. Bönor och grönsaker är viktiga grödor liksom frukt, bär och te (se diagram på sidan 38).

FIGUR 32. Konsumtionen av ekologiska livsmedel (gröna staplar) har ökat rekordsnabbt i Kina. Värdet av försäljningen i butik har 20 dubblats på tio år. Odlingen av ekologiska grödor har också ökat rekordsnabbt men från en mycket låg nivå.
Källa: Research Institute of Organic Agriculture (FiBL).

Grödfördelning ekoodling i Kina

FIGUR 33. I Kina odlas betydande arealer med grönsaker och olika bönor. Fukt och bär är också viktiga. Det finns också betydande arealer med ekologiskt te. Källa: Research Institute of Organic Agriculture (FiBL).

Relateras försäljningen av livsmedel till arealen som odlas framgår det att det såldes livsmedel för 24 000 kronor per hektar för all mark eller 39 000 kronor per hektar med grödor i Kina 2017. Det är lägre än i Sverige. Kina har en betydande export av ekologiska livsmedel. Sannolikt är ris och te viktiga exportvaror. Tyvärr saknas data om import. Det finns heller inga uppgifter om produktionen av ekologiska animalieprodukter. Ekologiskt mjölkpulver är dock en viktig importvara.

EU har en stor import från från Kina. Faktum är att Kina är det största importlandet till EU. Räknat i volym är tre fjärdedelar av EUs ekoimport från Kina oljekaka. Därefter kommer sojabönor och oljeväxter med 5 procent vardera. Det förekommer även import av ekologiska frukter, bär, grönsaker och te till EU från Kina. ■

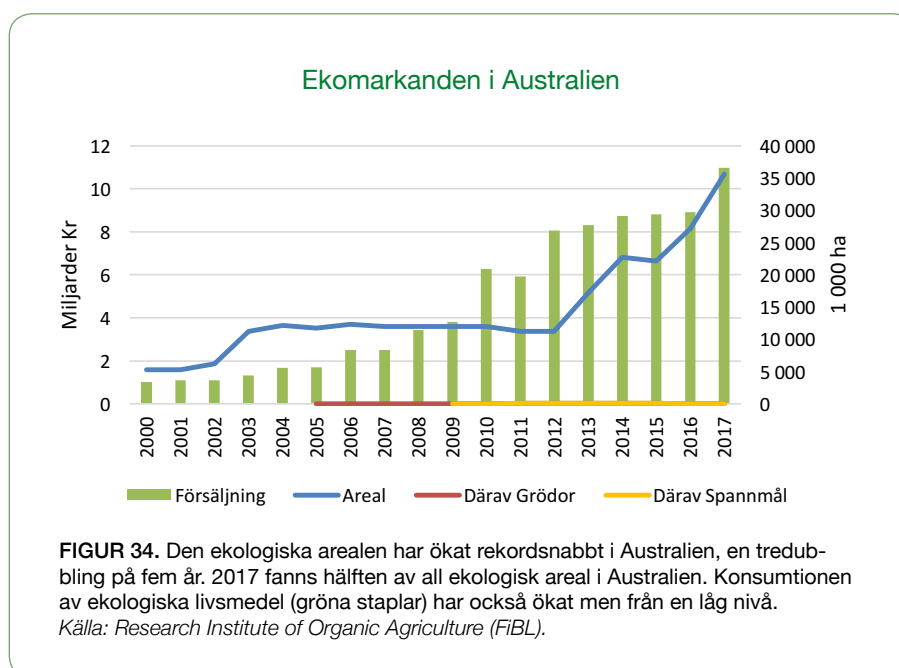
Kapitel 3.3: Australien – arealgiganten utan produktion.

Hälften av all ekologisk areal i världen finns i Australien, över 35 miljoner hektar. Arealen har ökat snabbt, en tredubbling på fem år. Ändå är andelen ekologiska areal fortfarande ganska låg. 2017 var 9 procent av jordbruksmarken ekologisk så det finns goda möjligheter att den ekologiska arealen fortsätter öka.

Det mesta är stora vidder med permanent gräs. Arealen med grödor är relativt liten, 51 000 hektar 2017. Huvuddelen av grödarealen är spannmål. I övrigt handlar det om vindruvor och grönsaker. Odlingen av ekologisk spannmål ökade kraftigt 2011 men har sedan minskat något. Ökningen 2011 verkar

dock snarare bero på förbättrad statistik än på en verklig ökning just då.

Konsumtionen av ekologiska livsmedel har ökat snabbt de senaste tio åren. 2017 hade försäljningen i butik kommit upp till 450 kronor per person vilket är en femtedel av försäljningen i Sverige. Relateras försäljningen av livsmedel till arealen som odlas framgår det att det såldes livsmedel för 300 kronor per hektar för all mark vilket är otroligt lågt. Australien har heller inte någon större nettoexport av ekologiska livsmedel. 2017 exporterade Australien ekolivsmedel för 5 miljarder kronor medan importen låg på en miljard kronor.

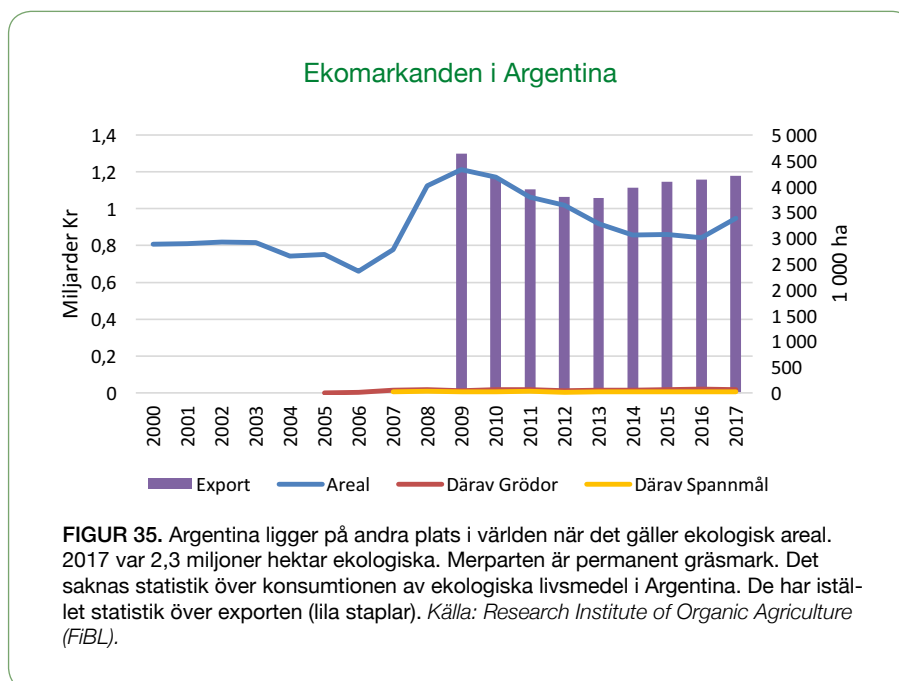
Även om exporten beaktas blir inte produktionsvärdet per hektar särskilt högt om värdet fördelas på all areal. Utslaget på arealen med grödor blir bilden en annan. 2017 låg försäljningen i butik på 215 000 kronor per hektar med grödor. Sen tillkommer nettoexporten.

Den slutsats man kan dra är att det produceras ekologiska livsmedel på de stora vidderna med gräsmarker men att produktionen per hektar är mycket låg där. Tyvärr har det inte gått att få fram data om vad exporten består av men sannolikt är det till stor del av ekologiskt kött från nöt och lamm. ■

Kapitel 3.4: Argentina.

Argentina hade 3,4 miljoner hektar ekologisk jordbruksmark 2017. Det är näst mest i världen. Arealen har gått lite upp och ner de senaste åren men ligger nu bara strax över

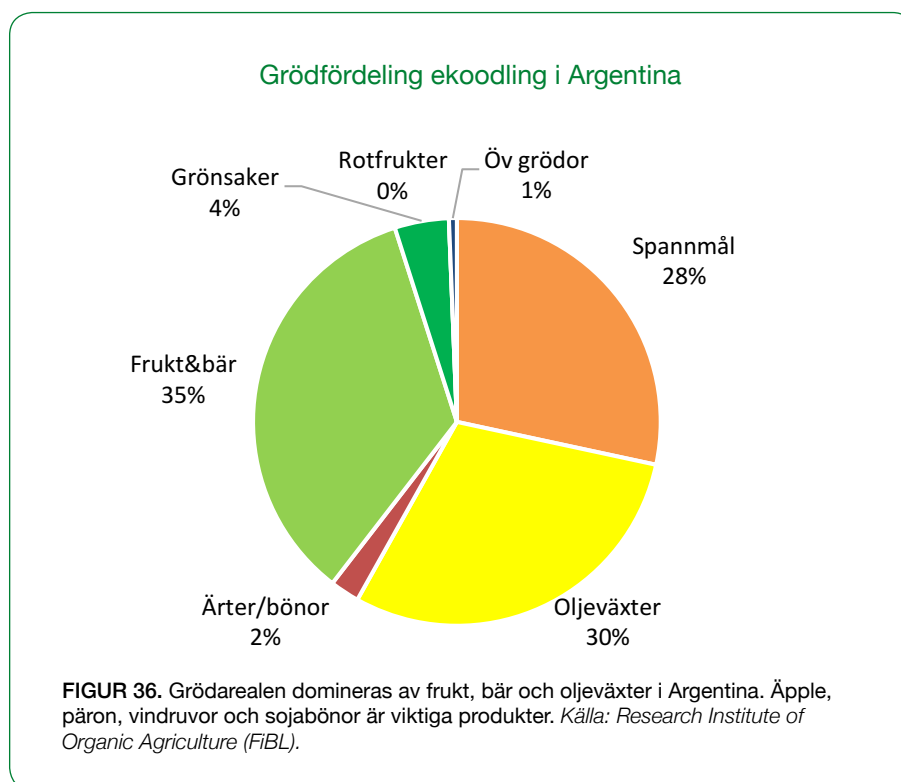
nivån i början av 2000-talet. Huvuddelen av marken är permanent gräsmark. Trots den stora arealen brukas bara 2,3 procent av marken ekologiskt i Argentina.

Om intresse och marknad fanns fanns skulle arealen kunna öka kraftigt. Intresset för ekologiska livsmedel är dock så lågt att det inte ens finns statistik över försäljningen i butik. Om man sneglar på de länder i Sydamerika som har data såå ligger försäljningen i butik på några få kronor per person och år. Exporten av ekologiska livsmedel verkar vara mer intressant i Argentina. 2017 låg exporten strax över en miljard kronor. Det kan jämföras med Sverige som samma år exporterade ekologiska

livsmedel för nästan lika mycket 0,8 miljarder kronor men då från en betydligt mindre areal.

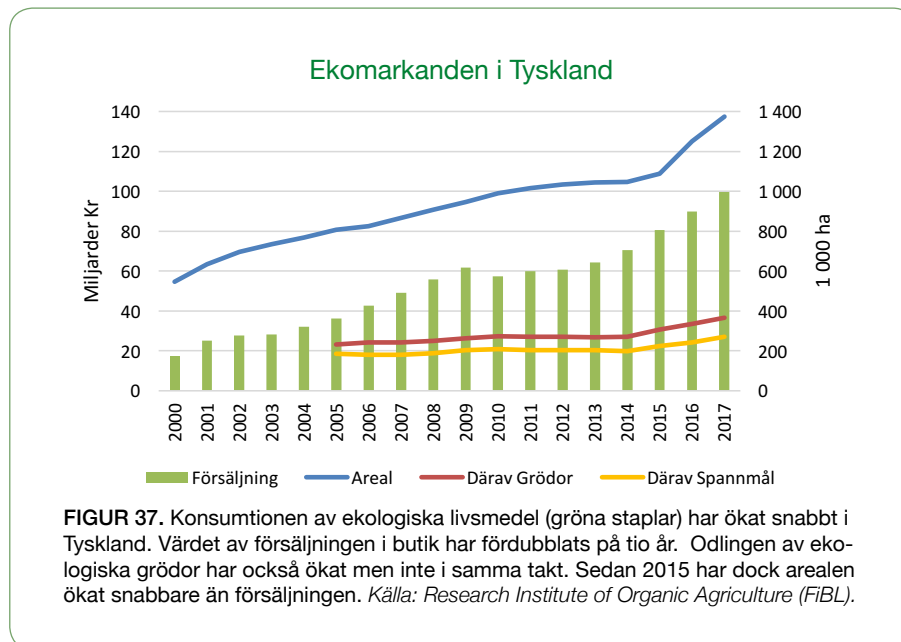
Arealen med grödor är relativt liten i Argentina, 63 000 hektar 2017. En tredjedel av grödarealen är frukt och bär. Äpple, päron och vindruvor är viktigast. Oljeväxter står också nästan en tredjedel av grödarealen och där dominerar sojaböner. Sannolikt går huvuddelen av grödorna på export. ■

Kapitel 4: Fördjupning: Tyskland – världens näst största ekomarknad.

Tyskland är världens näst största marknad för ekologiska livsmedel. 2017 uppgick försäljningen till 100 miljarder kronor i tyska butiker. Det är fyra gånger mer än i Sverige. Ändå är försäljningen per person bara hälften så hög som i Sverige. Det finns alltså goda möjligheter till fortsatt tillväxt. Tillväxten bromsas dock att produktionen inte har ökat i samma takt och av att Tyskland är restriktiva med import av ekologiska livsmedel. Många av märkningarna tillåter enbart importerade varor om det är uppenbar brist på inhemska varor.

Sätts försäljningen av livsmedel i relation till arealen som odlas framgår det att det såldes livsmedel för 72 000 kronor per hektar för all mark eller 270 000 kronor per hektar med grödor i Tyskland 2017. Det är nästan det dubbla mot i Sverige. Tyskland redovisar inte export och import av ekologiska livsmedel i den officiella statistiken men den höga försäljningen per hektar indikerar tydligt att Tyskland har en betydande import. Det framgick även av de beräknade marknadsbalanserna i avsnitt 2.6 att Tyskland är en stor importör av mejeriprodukter och kött.

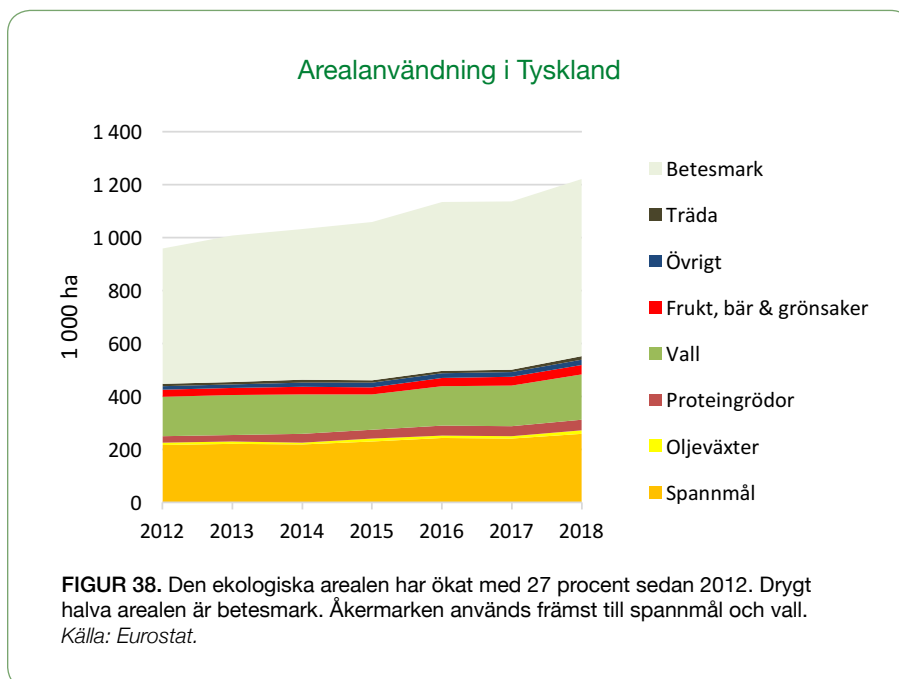
2017 importerade Tyskland mejeriprodukter motsvarande 750 000 ton mjölk, 70 000 ton nötkött och 9 000 ton griskött. Det är mer än dubbelt så mycket som hela den svenska produktionen.

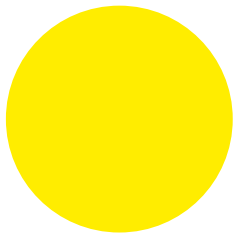
Tyskland har höga ambitioner om att öka den ekologiska odlingen och tillväxten är snabb. Uppgifterna från FiBL och Eurostat är dock inte helt samstämmiga så det är lite svårt att få klarhet i exakt hur fort det går. Trenden är emellertid att konsumtionen ökar lika snabbt så importbehovet består.

Tyskland har en inriktning på ekoproduktionen som inte är helt olik den svenska. Drygt halva den ekologiska arealen i Tyskland är permanent gräsmark, resten är åker i växtföljd och arealer med permanenta grödor.

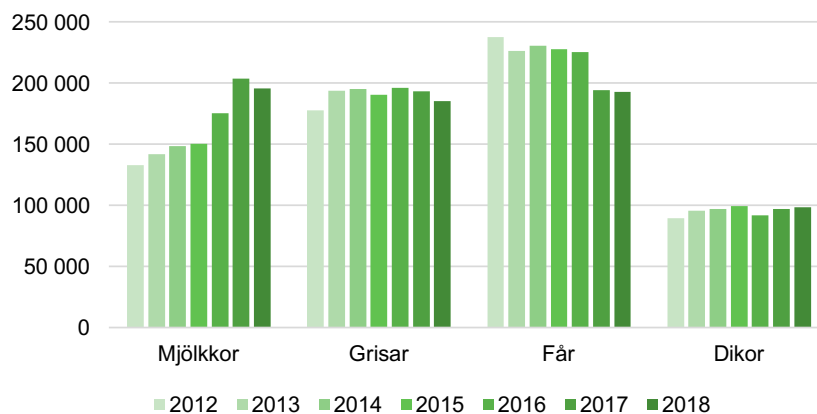
Åkermarken används liksom i Sverige främst till spannmål och valfoder. Trots att det odlas mycket spannmål i Tyskland räcker det inte till att täcka behovet som både avser spannmål till humankonsumtion och foder. Importbehovet beräknades till drygt 100 000 ton 2017. Det är dubbelt så mycket som den svenska exporten samma år.

Det stora importbehovet till Tyskland speglar sig också i prisläget för de ekologiska produkterna. Enligt uppgifter från AMI (*Agrarmarkt Informations-Gesellschaft*) har priset för brödvete legat stabilt kring 4 kronor per kilo mellan 2011 och 2018. Under samma tid låg det svenska avräkningspriset och svängde kring 3 kronor per kilo.

Antal ekologiska djur i Tyskland

FIGUR 39. Antalet ekologiska mjölkkor har ökat snabbt men övrig animalieproduktion har i princip varit oförändrad eller minskande de senaste åren. Antalet dikor redovisas inte av Eurostat utan har beräknats med ledning av antalet nötkreatur. Fjäderfå redovisades enbart 2016. Då fanns 5,3 miljoner värphöns och 1,2 miljoner slaktkycklingar. Källa: Eurostat.

Avräkningspriset för ekologisk mjölk ligger också betydligt högre än i Sverige. Trots en svagt nergående trend sedan 2014 låg priset på 5 kronor per kilo i somras när det svenska priset låg på 4,75 kronor per kilo. Vid samma tidpunkt fick den konventionella producenten 3,50 kronor per kilo i Tyskland men 3,85 kronor per kilo i Sverige.

Avräkningspriset för ekologiskt griskött har legat kring 40 kronor per kilo i Tyskland de senaste åren medan den svenska nivån legat kring 35 kronor per kilo. Det konventionella grispriset har däremot legat något lägre i Tyskland än i Sverige ända till för några månader sedan då svinpesten i Kina fått de tyska priserna för konventionell gris att skjuta i höjden.

Prisjämförelser är svåra att göra eftersom det är svårt att få fram prisdata. Det finns

också fallgropar i att priserna inte alltid avser samma sak. Ändå verkar mönstret ganska tydligt att priserna för konventionella produkter tenderar att vara lägre i Tyskland än i Sverige medan de ekologiska produkterna har högre pris i Tyskland. Merpriset till bonden för ekologisk produktion är alltså betydligt högre där än här.

AMI har också data som visar att den ekologiska produkten ökar snabbt i Tyskland. I många fall handlar det om ökningarna med 5 till 10 procent per år de senaste åren. Data från Eurostat ger samma bild. Mjölken är en av de produkter som ökat mest, en ökning med 50 procent på tre år (2015-2018). Det kan därför ifrågasättas om den minskning av antalet mjölkkor som indikeras av Eurostat för 2018 verkligen är korrekt. ●

Kapitel 5: Affärsmöjligheter för svensk ekoproduktion 2020.

Svenska ekoproducenter har upplevt ett antal år med ett otroligt sug efter ekoprodukter. När efterfrågan bromsade in det senaste året kändes det genast lite motigt. Genomgången ovan har visat att Sverige ligger mycket långt framme gällande ekologiska livsmedel både avseende produktion och konsumtion. Vi ligger tredje högst i världen när det gäller försäljningsvärdet av ekologiska livsmedel räknat per person och vi ligger femte högst i värden gällande andel ekologiskt odlad areal jordbruksmark.

Just det faktum att vi ligger långt framme kan vara orsaken till att marknaden känns trög för tillfället. Det är de svenska ekoprodukterna och då inte minst mjölken som har drivit fram efterfrågan på ekologiska produkter i Sverige. Importerade ekoprodukter såsom kaffe, vin, bananer med mera har kommit i kölvattnet. När marknaden börjar bli mättad är det de produkter som ligger i täten som märker av det först. För svensk del är det mjölken.

Det starka förtroendet för svenska konventionella produkter begränsar också marknaden för svenska ekoprodukter. Många upplever den konventionella svenska mjölken som nästan lika bra medan ganska få tror att konventionella bananer eller konventionellt kaffe är nästan lika hälsosamt och miljövänligt som de ekologiska. Vegotrenden, där intaget av animaliska livsmedel ska minskas till förmån för vegetabiliska

produkter, tenderar också att påverka ekoprodukterna tidigare än de konventionella. De som redan gått över till eko är sannolikt också är snabbare på att anamma vego. Grundargumenten är de samma, hälsa och miljö.

Den tröghet som upplevs nu hänger ihop med att den svenska produktionen under en period har vuxit snabbare än den svenska marknaden. Inbromsningen för de svenska produkterna kom redan 2017 men det doldes av att den kompletterande ekoimporten fortsatte öka eftersom den låg några år efter i utvecklingen. Den långa ställtiden gör också att produktionsökningarna fortsätter en tid efter det att medvetenheten är stor om att marknaden bromsat in. Produktionsprognoserna indikerar dock att produktionen också har bromsat in nu. När produktionsökningen uteblir finns det gott hopp om att marknaden kan återgå till balans.

Nästa stora tillväxtfas för de svenska ekoprodukterna blir när de tar steget ut på den internationella marknaden och då i första hand Europamarknaden. Nackdelen av en miljövänlig och djurvänlig konventionell produktion kan snabbt vändas till en fördel om vi tar steget utanför Sveriges gränser. Om all produktion i Sverige är miljövänlig och har hög djuretik så ligger det nära till hands att svenska ekoprodukter måste vara något utöver det vanliga. Kostnadsmässigt är det också så att merkostnaden för ekologisk produktion är lägre i Sverige än i många andra länder. ■

Kapitel 5.1: Mejeri.

Mjölkproduktionen och mejeriprodukterna

har länge varit dragloket i den svenska ekoproduktionen. Fram till 2010 var mjölk och ägg den produktgrupp som hade högst andel eko. Därefter har ekoandelen för mjölk och ägg ökat långsamt. Andelen toppade 2016 med 11 procent eko och har sedan sjunkit svagt. Kaffe, te och kakao var den första produktgruppen som passerade mjölken i andel eko. Därefter passerade även fisk, frukt, grönsaker samt oljor och fetter.

Det höga förtroendet för svensk konventionell mjölk är en orsak till att de ekologiska mjölkprodukterna har blivit förbisprungna. Rädsla för att inte ha tillräckligt med ekologisk råvara vid lansering av nya produkter kan vara en annan.

Data från Nielsen indikerar att prisutvecklingen är bättre för de konventionella produkterna än för de ekologiska och det tyder på att nya produkter i huvudsak baseras på

"Data från Nielsen indikerar att prisutvecklingen är bättre på de konventionella produkterna än de ekologiska och det tyder på att nya produkter i huvudsak baseras på konventionell mjölk"

konventionell mjölk. Yoghurten är ett tydligt exempel på betydelsen av produktutvecklingen. De konventionella yoghurtprodukterna har ett genomsnittspris i butik på 20 kronor per liter medan de ekologiska ligger på 18,90 kronor per liter. Det finns alltså ett högre mervärde i smaksättning och smarta förpackningar än i det ekologiska. Det finns dock inget hinder mot att även sälja ekologisk yoghurt i smarta förpackningar med trendig smak och på det viset plocka dubbla mervärden.

När det gäller marknadsmöjligheter för mejeriprodukterna ligger bollen hos mejerierna. Enskilda lantbrukare kan inte agera på marknaden på annat sätt än att själv starta ett mindre mejeri. De kan dock hjälpa mejerierna i opinionsbildningen om att ekologisk mjölk är bra.

Arlas satsning på klimatneutral mjölk är ett bra exempel på hur marknaden kan bearbetas för att öka försäljningen. Är mjölken klimatneutral finns det ingen anledning att välja bort den för klimatets skull. Tvärt om bör man kanske välja bort något annat och istället köpa mer klimatneutral ekomjölk. Kampanjen sågs också ha gett positiv effekt på försäljningen.

Ett annat sätt att öka försäljningen av ekomjölk skulle vara att mejerierna använder ekologisk råvara i vissa nya produkter. I stället för att eko väljs bort till förmån för en annan förpackning eller en annan smak kan man då

Analys - affärsmöjligheter

få konsumenter att köpa ekologisk mjölk av andra skäl än just det ekologiska.

Det stora lyftet för den ekologiska mjölken ligger dock i en exportlansering. Danmark har redan en betydande export av ekologiska mejeriprodukter trots att de egentligen har sämre förutsättningar för den ekologiska produktionen än vad vi har. I Danmark produceras ekmjölk med importerad fodersäd. I Sverige har vi vanligtvis överskott av ekologisk spannmål och gott om gräs på marker med låg markkostnad. Den stora fördelen för Danmark är att man har god vana vid att arbeta på exportmarknader. Med Arla som draglok borde den fördelen egentligen inte vara så stor.

Tyskland är den givna marknaden för merparten de mejeriprodukter som kan gå på export. De har stort importbehov och de tyska mjölkproducenterna får mer betalt för

den ekologiska mjölken än de svenska. Tyskland ligger också mycket bra till geografiskt. En annan möjlighet är export av ekologiskt mjölkpulver till Kina. Arla har redan en kanal för export från ett mejeri i Danmark så steget är inte långt till att även exportera från Sverige. Både Kina och Tyskland är var för sig så stora marknader att även en mindre etablering där skulle betyda stora volymer med svenska mått mätt. Det är dessutom snabbt växande marknader som har långt kvar till den mättnad som kan skönjas på den svenska marknaden.

För den ekologiske mjölkproducenten går det nog att se 2020 an med viss tillförsikt. Utvecklingen går stegvis. 2019 har varit en plåtå med överutbud av ekologisk råvara. Mejerierna bör ha vidtagit åtgärder så att vändning och en bättre balans mellan utbud och efterfrågan kan börja märkas under 2020. ■

Kapitel 5.2: Kött.

Det ekologiska svenska köttet är nog den produkt som hamnat mest i skuggan av det höga förtroendet för svenska konventionella produkter. De senaste åren har allt svenskt kött sålts till bra merpriser bara av att vara svenskt. Då har ofta tillägget om att det dessutom är ekologiskt fallit bort. Mycket av det kött som kommer från ekologiskt uppfödda djur når inte marknaden som ekologiska produkter.

De senaste åren har försäljningen av ekologiskt kött från nöt, gris och lamm minskat kraftigt i butik. Det påstås ofta bero på vegotrenden och på klimatångest men är det verkligen så. Marknadsandelen för ekologiskt kött ligger under tre procent. Merpriset i butik är mycket högre än för många andra produkter. Prisskillnaden mot annat kött är ofta 50 till 100 procent (dubbla priset). För mejeriprodukter handlar det ofta om 10 till

Analys - affärsmöjligheter

20 procent högre pris och en marknadsandel på 10 procent.

Vid små volymer är det svårt att få bra exponering i butik. Nästan alla konsumenter köper ekologiska bananer av den enkla anledningen att de flesta bananerna i butikerna är ekologiska.

När det gäller kött måste konsumenterna vara mycket mer medvetna för att hitta det ekologiska köttet. Kött är också en färskvara som är svår att sälja om den har blivit liggande i butiken. Det krävs en stark övertygelse från konsumenten för att välja en köttbit med dubbla priset om den dessutom börjar se tråkig ut eftersom den legat i butiken.

Köttfärs verkar vara den produkt som fungerar bäst i butik. När det gäller lammfärs är ekoandelen 15 procent och för nötfärs 9 procent. Den höga ekoandelen för dessa produkter indikerar att det inte är efterfrågan från konsumenterna som är den stora begränsningen. Det verkar istället vara utbudet och tillgängligheten. Ändå är tillgången på ekologisk råvara god, åtminstone för nöt och lamm. Merpriset till producent är också lågt för dessa djurslag.

Läget på den svenska marknaden för ekologiskt kött verkar vara att det finns en stor efterfrågan och en betydande betalningsvilja för produkterna. Huvuddelen av denna betalningsvilja förloras dock genom att den inte möts upp med ett utbud av de produkter som efterfrågas. Konsumenterna lägger i stället pengarna på något annat, kanske en middag med ekologisk fisk, importerade ekologiska grönsaker och ett gott ekologiskt vin.

Efterrätten blir ekologisk glass toppad med ekologisk choklad och en kopp ekologiskt kaffe.

Allt detta finns lätt tillgängligt i den butik där det ekologiska köttet lyser med sin frånvaro i köttdisken.

I den mån som efterfrågan på ekologiskt kött verkligen tillgodoses stannar det mervärdet som konsumenten betalar i huvudsak hos handel och förädlingsindustri. Ändå verkar intresset av att hantera dessa produkter vara lågt. Förklaringen ligger troligen i att branschen har en struktur där det ekologiska köttet helt enkelt inte passar in. Merkostnaderna för certifiering, särhållning med mera blir då höga och lönsamheten låg trots höga påslag.

Bristen på export av svenskt ekologiskt kött är också en indikation på problem i slakteriledet. Analysen av europamarknaden visade att merparten av animalieprodukterna

"Den höga ekoandelen för köttfärs indikerar att det inte är efterfrågan från konsumenterna som är den stora begränsningen. Det verkar i stället vara utbudet och tillgängligheten"

säljs i närområdet, oftast inom respektive land. Tyskland utmärker sig dock genom att ha ett stort importbehov.

Danmark, Nederländerna, Italien och Storbritannien svarar upp med att exportera ekologiskt kött. Sverige har inte gjort det trots att vi gränsar till Tyskland. Italien har samma gynnsamma läge som vi med god tillgång på ekologisk spannmål. Danmark, Nederländerna och Storbritannien har inte det. De måste

Analys - affärsmöjligheter

importera fodersäden som sedan används för att föda upp djur som ska gå på export.

Vi borde ha bättre förutsättningar att få till en lönsam export än vad de har. Det verkar också slå igenom i jordbruksledet eftersom de få prisuppgifter som finns indikerar att avräkningspriset för ekologiska djur är minst lika högt i angränsande länder som i Sverige. Problemet torde alltså ligga i bristande intresse för ekoexport hos de svenska slakterierna. Det beror sannolikt i sin tur på ett höga kostnader för hanteringen av det ekologiska köttet.

För den enskilde uppfödaren ligger den stora affärsmöjligheten för ekokött i att hitta egna kanaler direkt till konsument. Den snabba tillväxten för REKO-ringar och gårdsbutiker som säljer ekologiskt kött är ett bevis på att det fungerar. Försäljning via internet eller

någon lokal butik är andra exempel på kortare väg till slutkunden.

Försäljning via REKO-ringar, köttlådor, gårdsbutiker med mera kommer inte med i försäljningsstatistiken från Nielsen och andra liknande mätningar. Här finns kanske förklaringen till den nedgående försäljningen i butik. Det handlar kanske inte om att konsumenterna ratar svenskt ekologiskt kött utan om ett marknadsmisslyckande för de storskaliga kanalerna till marknaden. Slakten av ekologiskt uppfödda djur ökade 2018 men försäljningen av kött från dessa djur minskade i butik. Bondens egna kanaler håller på att ta över marknaden. Det är där som uppfödaren har möjlighet att ta del av konsumenternas betalningsvilja för ekologiskt kött. ■

Kapitel 5.3: Spannmål och spannmålsprodukter.

Sverige har bra förutsättningar för att producera ekologisk spannmål. Normalt sett har vi en betydande export av spannmål och prognosen tyder på att det kommer fortsätta vara så. Vi är dock ganska dåliga på att tillvarata betalningsviljan för den ekologiska spannmålen. Huvuddelen av det som inte behövs som foder går på export.

Data från SCB visar att endast 3,4 procent av försäljningsvärdet för bröd och andra spannmålsprodukter kommer från ekologiska produkter. Samtidigt visar data från Nielsen

att 25 procent är ekologiskt när konsumenten själv köper havregryn och 12 procent när de köper vetemjöl för att baka. Även här verkar det finnas en efterfrågan som inte blir tillgodosedd.

Problemen i förädling och handel verkar ha stora likheter med köttet. Den stora skillnaden är att det finns en fungerande exportmarknad för spannmål och då är odlaren inte lika beroende av de senare leden. Priset blir dock lägre i exportländer än i importländerna eftersom det är vissa kostnader förknippade

Analys - affärsmöjligheter

med transporter och administration av den internationella handeln. Jämförelsen med Tyskland visade att odlarens pris för brödvete under lång tid har legat en krona per kilo högre i Tyskland än i Sverige. Sannolikt ligger priset även högre i Danmark eftersom även de är stora importörer av spannmål. Här finns en affärsmöjlighet för svenska odlare. Sälj i högre utsträckning direkt till kvarnar, foderfabriker eller djurgårdar i Tyskland eller Danmark. Ett extra merpris på 1 krona per kilo kan ge bra betalt för det merarbete som uppstår. Helst skulle någon fristående aktör hjälpa till att etablera kontakter med mera.

Svensk ekologisk havre måste framhållas som en mycket intressant produkt. Vi har bra förutsättningar för att odla havre. Vi har också goda kunskaper. Faktum är att Sverige är fjärde störst i världen när det gäller odlad areal med ekologisk havre. Bara Kanada, Kina och

Spanien odlar mer. Med tanke på att vi är ett så litet land innebär det att vi mycket väl skulle kunna bli världsledande på exportmarknaden. Den inhemska marknaden tar mindre av produktionen i Sverige än i de andra länderna med stor odling av havre.

Havre är också en produkt som efterfrågas allt mer världen över eftersom den passar väl in i hälsotrenden. I Sverige har butiksförsäljningen av ekologiska havregryn ökat med 34 procent på tre år. Havre är också en bra råvara för vegetabiliska alternativ till animaliska produkter.

Vissa ser ekologisk havremjolk som ett hot mot den ekologiska mjölkproduktionen. Det är dock inte så konstruktivt. De som väljer havremjölken skulle sannolikt ändå minska mjölkkonsumtionen. Havremjolk och andra havreprodukter en gigantisk affärsmöjlighet för svenskt ekofjordbruk. Sverige och den svenska ekologiska havren kan bli världsledan-

Kapitel 5.4: Oljeväxter och produkter därav

de på en snabbt växande marknad.

Ekologiska oljeväxter är en produkt som har framtiden för sig. Fröerna processas till olja och restprodukten blir foder. Det finns en betydande internationell handel för såväl fröet som för oljan och foderprodukterna. Både Sverige och Europa har betydande import av ekologiska oljefröer, av vegetabiliska oljor och av fodermedel med liknande näringsinnehåll som restprodukterna från oljeväxterna. Efterfrågan finns för allt som skördas.

Priserna är också så pass höga att oljeväxterna har god lönsamhet förutsatt att odlingen lyckas. Någon större risk att marknaden skulle bli mättad finns heller inte. Efterfrågan på ekologiska produkter ökar snabbt i världen och det finns en väl utvecklad handel för dessa produkter. Det kan dock uppstå prissvängningar på den internationella marknaden beroende av skördenivåerna i världen. Skördenivån i Sverige har underordnad betydelse för priset. Det är i huvudsak de internationella priserna

Kapitel 5.5: Frukt, grönsaker och rotfrukter.

som styr även inom Sverige.

Sju miljarder eller drygt var tredje krona

som den svenska konsumenten lägger på ekologiska livsmedel går till frukt, grönsaker och rotfrukter. Det är mer än kött, mejeri, ägg, spannmålsprodukter och vegetabiliska oljor tillsammans. Det är alltså mer än allt som presenterats i de tidigare avsnitten i detta kapitel.

Ändå är odlingen obetydlig i Sverige. 500 000 hektar används till att producera foder, spannmål och oljeväxter men bara 4 000 hektar används till frukt, grönsaker och rotfrukter. I stället täcks efterfrågan till stor del av import. I många fall handlar det om produkter från andra världsdelar. Hela EU har en betydande import av ekologisk frukt och ekologiska grönsaker. Till viss del handlar det om bananer, citrusfrukter och annat som inte kan odlas här men det finns också en stor import av ekoprodukter som mycket väl kunde odlats i EU och i Sverige.

Vilket är bäst, ekologiskt eller svenskt?

Frågan hörs ofta. Varje gång frågan ställs pekar den ut en missad affärsmöjlighet för svenska ekobönder. Finns produkten som svensk och som importerad ekologisk borde den givetvis även kunna finnas som svensk ekologisk. Kombinationen av ett högt förtroende hos konsumenterna för svenska konventionella produkter och ett lågt pris för importerade ekologiska kan vara ett problem. Det kan vara svårt att få ut ett tillräckligt merpris för produkter som både är svenska och ekologiska. Konsumenterna som

köper ekologiskt brukar dock även värdesätta närproducerat. Om inte annat för att minska transporterna. Det borde därför vara fullt möjligt att addera mervärdena.

Ekologisk potatis är en av de grödor som finns tillgänglig i större omfattning. Omkring 7 procent av den matpotatis som skördas är ekologisk. Det innebär en värdeandel på 10 till 15 procent av försäljningen i butik. Voly-men balanseras i dag mot inhemsk efterfrågan.

Priset kan svänga kraftigt beroende på skördenivå. Vid hög skörd sjunker priset eftersom det snabbt blir ett överutbud. Potatisen är så pass skrymmande att den inte lämpar sig för längre transporter. Vi har dock Tyskland i närområdet och Tyskland har ofta underskott på potatis. De har därför också ofta högre pris

"500 000 hektar används till att producera foder, spannmål och oljeväxter, men bara 4 000 till frukt, grönsaker och rotfrukter. I stället täcks efterfrågan till stor del av import"

än i Sverige.

En upparbetad exportkanal till Tyskland skulle kunna vara mycket värdefull. Den som exporterar kan få ett högre pris. Andra odlare kan få stabilare priser om överutbudet kan

Analys - affärsmöjligheter

undvikas vid god skörd. Här finns liksom för spannmålen en affärsmöjlighet för enskilda odlare. Sälj potatisen direkt till uppköpare eller handlare i Tyskland. En fristående aktör som kan hjälpa till att etablera kontakter med mera skulle vara till stor nytta även för potatisen.

Svenska ekologiska morötter är också väl etablerade på marknaden. I övrigt är det en ganska sporadisk förekomst av svensk ekologisk frukt eller svenska ekologiska grönsaker i butik. Kanske är det så att strukturen i distributions-systemet är hämnade för utvecklingen även för frukt och grönsaker. Risken finns att det har uppstått ett moment 22.

Handeln upplever kanske ingen större efterfrågan och är då inte intresserade av mer svenskt ekologiskt i disken för frukt och grönsaker. Konsumenterna efterfrågar kanske

inte svenska ekoprodukter eftersom de inte finns. Ingen skulle fråga efter svenska ekologiska bananer så varför skulle man fråga efter svenska ekologiska äpplen om de ändå inte finns.

Oavsett var problemet ligger så finns det en affärsmöjlighet för svenska ekoodlare. Det handlar om att hitta egna kanaler direkt till konsumenterna. REKO-ringar, gårdsbutiker och andelsjordbruk är några exempel på hur det kan göras. Ett antal odlare kan också gå samman och etablera egna butiker i de större städerna som en försäljningskanal för ekoprodukter. I Tyskland säljs en stor del av de ekologiska livsmedlen i specialbutiker av olika slag. Kanske är det en möjlighet för svensk ekologisk frukt och för svenska ekologiska grönsaker. ■

Kapitel 5.6: Andra vegetabiliska produkter för humankonsumtion.

Vegotrenden ses ofta som ett hot mot svensk ekoproduktion. Det är den inte, men det kan bli en självuppfyllande profetia om vi inte ser vad som är på gång och fattar beslut därefter.

Vego är en mycket stor affärsmöjlighet för svenskt ekologiskt jordbruk, en av de största någonsin. Allt talar för att framtidens konsumenter äter mer vegetabilisk mat. De rationella skälen att välja bort kött bör på sikt slå hårdast mot importerat konventionellt kött. Skälen till att äta mer vegetabiliskt talar starkt

"Vego är en mycket stor affärsmöjligheten för svenskt ekologiskt jordbruk, kanske den största någonsin. Allt talar för att framtidens konsumenter äter mer vegetabilisk mat."

för svenska ekoprodukter.

Framtidens mat ska vara hälsosam, miljövänlig, klimatsmart och hålla hög djuretik.

Analys - affärsmöjligheter

Den ska dessutom vara god. En förutsättning för att klara det är att kosten innehåller mer vegetabilier. Konsumtionen av kött ska vara miljövänligt, klimatsmart och hålla hög djuretik. Svenskt ekokött har en given plats där. Tänk tanken att köttkonsumtionen halveras men att det som blir kvar är svenskt ekologiskt. Den svenska produktionen av ekokött skulle då behöva tiodubblas eftersom marknadsandelen idag ligger under 5 procent.

Det måste också till nya vegetabiliska proteinkällor. Protein från importerat lågpriskött ska ersättas med protein från svenska vegetabilier. Utmaningen för svensk ekopro-

"Utmaningen för svensk ekologisk produktion är att omfamna Vegotrenden och stöpa om den från Vego till **"Veko"**. Självklart ska de nya trendiga, hälsosamma, miljövänliga och klimatsmarta maträtterna också vara ekologiska."

duktion är att omfamna Vegotrenden och stöpa om den från Vego till **"Veko"**. Självklart ska de nya trendiga, hälsosamma, miljövänliga och klimatsmarta maträtterna också vara ekologiska.

VEKO kommer sannolikt vara den snabbast växande mattrenden i världen de närmaste 20 åren. Snabbast av allt kommer utvecklingen vara för proteinrätter som baseras på ärtor, bönor och andra proteinrika växter. Här kan Sverige och de svenska ekobönderna ta täten. Vi har odlingsförutsättningarna, vi har kompetensen, vi har en väl utvecklad marknad för ekologiska livsmedel, vi har konsumenter som ligger i framkanten och vi har livsmedelsföretag med den kompetens som krävs för att få fram nya livsmedel.

Rätt hanterat kan Sverige bli världsledande inom Veko. Vi kommer då inte bara exportera ekologiska livsmedlen utan även teknologi och kunskaper. Kanske är Veko den nya svenska storindustrin som växer fram vid sidan om stål och bilar.

Affärsmöjligheten för svenska ekobönder är att haka på Veko så snart som möjligt ges. Havreprodukterna är redan på gång men det kommer mycket mer. Dessa ska helst ha en svensk ekologisk råvara redan från början.

